MALCOLM-X

ماڵکۆڵم ئێکس.. پەیامی ڕابوونی گەلان

فاضل قەرەداغی

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

بسم الله الرحمن الرحيم

"أَوَمَنْ كَانَ مَيْتاً فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُوراً يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا"

ماڵکۆڵم ئێکس

پەیامی ڕابوونی گەلان

فاضل قەرەداغی

تێبینی: بۆ ژیانی ماڵکۆڵم ئێکس سوودی گەورەم لە یادداشتەکانی وەرگرتووە "بەپێشەکی و پاشکۆوە"، زۆرجار زۆر تەعبیری ماڵکۆڵمم وەکو خۆی دووبارە کردۆتەوە، دەشتوانین ئەم نامیلکەیە وەکو کورت کردنەوەیەکی یادداشتەکەی لە ئامادەکردنی "ئێلیکس هالی"و وەرگێڕانی بۆ عەرەبی (1986) بزانین، ئەوەندەش بزانین ماڵکۆڵم جگە لە باسی ڕۆژنامەو گۆڤار کتێبێکی هەیە بەناوی (ڕاستیی بزووتنەوەی ئیسلامی) کە دەربارەی ڕێکخراوی (نەتەوەی ئیسلام)ـە.

چاپی یەکەم ١٤١٣ك-١٩٩٢ز

چاپی دووەم ١٤١٩ك- ١٩٩٨ز (بەدەستکارییەوە)

چاپی ئینتەرنێت ١٤٢٥ك -٢٠٠٤ ز (بەدەستکارییەوە)

پەیامی وریابوونەوەو ڕا پەڕین

پەیامی ماڵکۆڵم ئێکس هەر بۆ ڕەشەکانی ئەمریکا نەبوو، پەیامەکەی بۆ هەموو گەلێکی ستەملێکراوە.. پەیامی ڕاپەڕین و هەستانەسەرپێ.. لەپێناو ئەم پەیامەدا ئامادە بوو بکوژرێت.. لەرێی ئەم پەیامەشدا کوژرا.

ماڵکۆڵم ئێکس لەگۆمێکی تاریکدا دەژیا: تلیاك خواردن، تلیاك فرۆشتن، گەوادی، دزی،.. ئیسلام ئەو و هەزارانی وەکو ئەوی خەبەر کردەوە، ڕایچڵەکاندن، کردنی بەپەیامهەڵگر، پەیامی وریابوونەوەو ڕاپەڕین.

لەئەمەریکادا مرۆڤی ڕەشپێست هەمیشە زللەی دەخوارد کەچی چۆکی دا دابب، ماڵکۆڵم فێری کرد بەپێوە هەستێ، بەرەوڕووی "ئاغا" سپیپێستەکان بوەستێ.

"پێشەوا"ی ڕەشەکانیش لەهەموویان خراپتربوون.. ملیان کەچ دەکردو دەستی سپیپێستان ماچ دەکرد، چەندیش زیاتر ماچیان دەکرد ئەوەندە زیاتر پیاوی سپی تفی لێ دەکردن، چەندیش زیاتر پێڵاوەکانیان دەلستەوە ئەوەندە زیاتر پێی دەخستە سەر کەللەیان.

بەداخەوە ئەمڕۆ میللەتەکانمان هەر بێ دەسەڵات و ژێر دەستە نین، میللەتەکانمان بەرەو ئەو مێشك سڕینەوەیە دەچن کە ماڵکۆڵم ئێکس کات و ژیانی تەرخان کرد بۆ لەناوبردنی، بنەمایەکی ئەم مێشك سڕینەوەیە دەڵێت:

"شت چەند ڕۆژئاوایی تر بێت ئەوەندە باشترە"

وەك چۆن لای ڕەشەکانی ئەمریکا ئەم بنەمایە هەبوو:

"شت چەند سپی تر بێت ئەوەندە باشترە"

کەسانیش هەن لەناو میللەتانی ڕۆژهەڵاتدا خۆیان کردۆتە پێشەوا، هەروەکو پێشەوایانی ڕەشەکان، هەروەکو "کوڕەکانی مام تۆم"، ئەو دەستە ماچ دەکەن کەبەر زللەیان دەدات و ئەو پێڵاوە دەلێسنەوە کەسەریان پان دەکاتەوە.. بەمەش ڕازی نین: واخەریکە میللەتیش ڕووەو ئەم چارەنووسە زەلیلە دەبەن.

کەسانێکمان دەوێ وەکو ماڵکۆڵم ئێکس پێمان بڵێن: بەسە چۆکدادان، چاو بکەنەوە، هەستنەسەر پێ، فێرمان بکەن بە "ئاغا"کان بڵێین بەسە یاری کردن بە میللەتانمان..

کەسانێکمان دەوێ وەکو ماڵکۆڵم ئێکس مێشکمان پاك بکەنەوە لەو درۆیەی کە "شت چەند ڕۆژئاوایی تر بێ ئەوەندە باشترە"، فێرمان بکەن چۆن هەوڵ بدەین هاوشانی ئەو "ئاغایانە" ببین، بەرەو ڕوویان بوەستین، بیانبەزێنین.

دەمانەوێ وەکو ماڵکۆڵم ئێکس ئابڕووی "کوڕەکانی مام تۆم"، بووکەشووشەکانی سەر شانۆ بەرین.

وەك چۆنیش ماڵکۆڵم ئێکس بە سپییەکانی وت: "ئەو ڕەشپێستەی ئەوسا دەتانناسی مرد"، دەمانەوێ وەکو ئەو بڵێین: ئەو میللەتەی ئەوسا دەتانناسی.. مرد.

دەمانەوێ.. هەزار شتمان دەوێ.

با هەنگاوی یەکەم بنێین،

با لاوەکانمان بێنەوە هۆش خۆیان،
میللەتیش بێننە هۆش خۆی،
پێی بڵێن، هاواری لێ بکەن:
بەسە چۆکدادان،
چاو بکەرەوە، هەستە سەرپێ، ڕاپەڕە

ڕەشەکانی ئەمریکا.. خوێی سەر برین

"وێنەی کۆیلەو ئافرەتی ڕەش، بەستراون و بەقامچی لێیان دەدرێ، دایکانی ڕەشپێست تەماشای پیاوە سپیپێستەکان دەکەن منالە شیرەخۆرەکانیان لێ دەسەنن و ئیتر قەت نایانبیننەوە، سەگەکان کۆیلەکان ڕاو دەنێن، پیاوان بەقامچییەوە کۆیلە ڕاکردووەکان ڕاو دەنێن، تێلا، زنجیر، تفەنگ.."[1].

"لەوپەڕی گەرمەی ئەم بازرگانییە "بازرگایی کۆیلەی سەدەی هەژدەی زاینی" بەریتانیا "١٩٢" پاپۆڕی هەبوو کەخەریکی بازرگانیی کۆیلە بوون و لەهەر سەفەرێکدا "٤٧" هەزار ئەفەریقایی دەبرد..".

"گۆڤاری لایف-١٩٥٧: "١٤" ملیۆن "ئەفریقایی" گەیشتنە جیهانی نوێ.. "٤٢" ملیۆن ئەفریقایی مردن پێش ئەوەی بگەنە عەمارەکانی لێواری ڕۆژئاوای ئەفەریقا بۆ ڕاگواستن بۆ جیهانی نوێ"[2].

"لەویلایەتەکانی باشووری "ئەمریکا" ئازادیی ڕەشپێستێك -بەڵکو ژیانیشی- هەڕەشەی لێ دەکرێ ئەگەر گومانی لێ بکرێ بەتەمای مانگرتنە".

"لاوێکی ڕەش ساڵی ١٩٥٧ لە کارۆڵاینای باکووردا گیرا چونکە ".." تەماشای ئافرەتێکی سپی کرد".

"لەوانەیە بڕوا نەکەین: زۆر ئەمریکی لایان سەیر دەبێ ئەگەر بزانن کەوا ڕەشپێستان وەکو مرۆڤ هەموو هەستە مرۆڤایەتییەکانیان هەیە"[3]

هیچ دیمەنێك وات دەبینی لە فلمە ئەمەریکییەکاندا؟

دەزگا ڕەسمی و نارەسمییەکانی ڕاگەیاندن لەئەمەریکادا، وەك چۆن بڵێیت ڕێك کەوتین، ئەمریکا وا پیشان دەدەن کەهەموو شتێك تیایدا بە ئاسانی دەڕوات، هەتا فلمەکانی کوشتن و برینیش: دەبینین پاڵەوانێك پیاو

---

[1] مذكرات مالكولم X.. زعيم الزنوج المسلمين في أمريكا ص١٦٠.
[2] ئەم دوو پاراگرافە لە: طاهر عبدالحكيم، إضطهاد الزنوج في أمريكا ١٩٥٨، ت١٢-١٦.
[3] ئەم سێ پاراگرافە لە: ئێریك لنكۆلن، المسلمون الزنوج في أمريكا ١٩٦٤، ل٥٣-٥٥.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

خراپان لە ناو دەبات.. لەکۆتایشدا ئەنجامی ناڕاستەخۆی ئەم فلمانە: شیرین کردنی "شێوازی ژیانی ئەمەریکایی".

سەرۆك "لنکۆڵن" لەسەدەی ڕابردوودا بڕیاری ئازادکردنی کۆیلەکانی دا، ویلایەتەکانی باشووری ئەمریکا سەرپێچیان کردو جیا بوونەوە، شەڕ بەرپا بوو ئەو ویلایەتانە بەزێندران، لنکۆڵن بڕیارەکەی بۆ بەسەرچوو بەڵام ئایا ئەگەر کۆیلێتی نەمابووبێ ڕەگەزپەرستی لەئەمریکادا بنەبڕکراوە؟[4]

لەهەموو ئەمەریکادا، باکوورو باشوور، ڕەگەزپەرستی هەیە، لەهەموو شوێنێکدا سپیپێست "بەرزترە" لەڕەشپێست، بەڵام باکوور دووڕووە.. ماڵکۆڵم ئێکس وەکو موسڵمانەکان و بەپێچەوانەی دوژمنەکانی تری ڕەگەزپەرستی -باشووری لا باشتربوو چونکە ڕەگەزپەرستییەکەیان ناشارنەوەو بە ئاشکرایی دەریدەبڕن، جگە لەم ڕاستگۆییەی شایەنی ڕێزە، ئەم ئاشکراکردنەی ڕەگەزپەرستی ڕەشەکانی ئەوێی هاندابوو زووتر بکەونە جموجووڵ لەکاتێکدا سپییەکانی باکوور توانیبوویان ڕەشەکان بەنج بکەن.. قسەی هەڵخەڵتێنەریان بۆ دەکەن و پەیمانی درۆیان پێ دەدەن، دوایش هیچ ئامانجێکیان بۆ بەجێ ناهێنن و وەکو ئەمەریکییەکانی باشووریش بەهیچیان نازانن.

لای ماڵکۆڵم دوو پاڵێوراوەکەی سەرۆکایەتیی ئەمریکا وەکو یەك خراپن، بەڵام (گولد ووتەر) -لەحزبی کۆماری– "گورگ" بوو، بۆیە لە (جۆنسۆن) -لەحزبی دیموکراتی–ی "ڕێوی" باشتر بوو.

بەهەمان جۆر "پارێزگاران" و "لیبڕالەکان" یەك هەڵوێستیان هەبوو بەرامبەر ڕەشەکان "با ڕەشەکان لەجێی خۆیاندا بوەستن"، بەڵام لیبڕالەکان ئەمەیان زیاد دەکرد: با وا خۆمان پیشان بدەین کەبەهەندێك داواکاریی ڕەشەکان قایلین.

تاماوەیەك لەمەوبەر ڕەشەکانی باشوور خەریکی جموجووڵی بەناوبانگی (دانیشتن) بوون. هەر یەك لە ڕەشپێست و سپیپێست پاسی تایبەتیان هەبووو بەم جۆرە تێکەڵ بەیەك نابن بەڵام بەپێی بزاڤی (دانیشتن) ڕێگە بە ڕەشەکان بدرێ لەیەك پاسداو بەتێکەڵاوی لەگەڵ سپییەکاندا دانیشن.

با ئەمەیان دەستبکەوێ.. گرنگ ئەوەیە: ئایا دەتوانرێ وا لە سپییەکان بکرێ بە مرۆڤیان بزانن؟ ماڵکۆڵم ئێکس گاڵتەی بەم جۆرە خەباتانە دەهات، ڕەشپێست خەسێنرابوو و لەپیاوەتی -بەڵکو لە مرۆڤایەتیش– خرابوو ئیتر (دانیشتن) چی بۆ دەکات؟

ماڵکۆڵم کە ل ەباشووری ئەمەریکادا سەرەتای ژیانی خۆی بردبووەسەر باشترین شایەتە بۆ باسی "پلەو پایە"ی ڕەشەکانی ئەوێ:

---

[4] بەڵام با بەمە نەخەڵەتێین، ئەوەتا جێفەرسۆن Jefferson کە یەکێکە لە دامەزرێنەرانی دەستووری ئەمریکی و سەرۆکێکی ئەمریکا بوو زۆر پێش لینکۆڵن لایەنگرێکی گەورەی نەهێشتنی کۆیلێتی بوو بەڵام ئەوەی پشت گوێ خست شەش منداڵە ڕەشپێستەکەی کەلە ژنە ڕەشەکەی بوون ئازادبکات بڕوانە:

Catherine David, Black Power, histoir d'une dérive, TéléObs, no. 141, 11-17/5/1996, p.3.

لنکۆڵنیش خۆی لەوتارێکدا دانی بەوەدا نابوو کە لەو بڕوایەدا نییە کە سپیپێست و ڕەشپێست یەکسانن.

لەسپییەکانی سەدەی بیستدا لەشاری (لانسینگ)ی سەر بە ویلایەتی (مشیگان)دا ڕەشپێستی "سەرکەوتوو" هەبوون. "سەرکەوتوویی" لەئەمریکادا دەستکەوتنی پارەی زۆر یان پایەی بەرزە:

"سەرکەوتووان"ی لانسینگ "بۆی" یان "بۆیاخچی پێڵاو بوون".

"هەڵبژاردە"ی ڕاستەقینە، "دەسەڵاتە هەرەگەورەکان"، "قسەکەران بەناوی ڕەگەزی ڕەش" خزمەتکاری ئەسپەکانی یانەی "لادێ"ی لانسینگ بوون یاخود بۆیاخچی پێڵاوبوون لەپەرلەمانی ویلایەتی میشیگان..".

باسی خێزانی "لیۆنز"ی شاری "ماسۆن"ی ویلایەتەکە دەکات کە مستەر "لیۆنز" وەرزشەوانێکی دەرکەوتووبوو:

"بەم جۆرە ڕێزی دەگیرا لەلایەن هاوڵاتیانی شارەکەوە، بەهۆی ئەمەشەوە دەیتوانی کاری ناو ماڵانی دەستبکەوێ"!!

هەرچەندە ماڵکۆڵم باشترین قوتابی بوو بەڵام مامۆستا سپییەکە لای سەیر بوو کاتێك لە ماڵکۆڵمی پرسی دەربارەی دواڕۆژیو ئەم وەڵامەی دایەوە کە دەیەوێ ببێتە پارێزەر:

"تۆ قولە ڕەشی Negro، دەبێ واقیعی بیّت، بۆچی نابیتە دارتاش؟"

مامۆستاکە وەکو هەموو پێست سپییەك بیری دەکردەوە، دوا ڕۆژی ڕەشەکان لایان ئەوەیە "لە جێی خۆیاندا بمێننەوە".

لەڕەشەکان ژیان خراپتر ئەو ((سپی))یانەن کە بە ڕەگەز ڕەشن، واتە ڕەگێکی ڕەشیان تێدایە بەڵام بەڕوویانەوە دیار نییە، ئەمانە لەدۆزەخدا دەژیان چونکە ئیمکان بوو ڕۆژێك کابرایەك خەبەریان لێ بدات، ئەمانە بەهۆی تێکەڵ بوونیان لەگەڵ سپیەکاندا -کەسیش نەیدەزانی کەڕەشن– ئەو قسانەیان دەبیست کە سپییەکان نێوان خۆیان بەڕەشەکانیان دەوت، ماڵکۆڵم دەیبینی چۆن دەتەقینەوەو دەمیان پڕ دەبوو لە قسەی ناشیرین دژ بە سپییەکان.

بەڵام لە ((ڕەگەزپەرستی))و ((بارودۆخی خراپی ژیان)) خراپتر ((مێشك سڕینەوە)) بوو، ڕەشپێستەکان لەسەر "ڕاستییەك" پەروەردەکرابوون:

"شت چەند سپی تر بێت باشترە"

کۆنك Conk دیاردەیەکی ئەم مێشك سڕینەوەیەیە، ڕەشپێستەکە گیراوەیەکی سووتێنەر دەدات لەقژە لولەکەی تاکو زەردو خاوی بکات.. دەموچاوی ڕەش و قژی زەرد! قژی زەرد هی سپیپێستەکانی بۆیە "باشترە"!

ماڵکۆڵم فێری ئەم کارە ببوو و دەستی دابووە قژ خاوکردنەوە:

"بەم جۆرە.. یەکەم هەنگاوم نا ڕووەو سەرەولێژبوونی خودی خۆم"

باسی ڕەشەکانیش دەکات:

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

"تەماشای دەوروبەرت بکە لەهەر شارێکدا (..) پیاوان دەبینی قژە لوولەکەیان خاوکردۆتەوە، هەروەها ئافرەتی ڕەشی خاوەنی قژی دەستکردی سەوزو مۆرو ".." کە شایەنی گاڵتە پێکردنن هەروەك بووکەشووشەی سەر شانۆی بووکە شووشان، مافی خۆشتە ئەو کاتە بپرسیت ئەگەر ڕەشپێستەکان مێشکیان لە دەست نەدابێت و پێوەندییان بەخودی خۆیانەوە مابێت"

ماڵکۆڵم ڕەشەکانی ڕاچڵەکاند، زۆریانی فێری ئەوەکرد کەشەرم لە ڕەشێتی خۆیان نەکەن، بەڵکو هەتا شانازیشی پێوە بکەن، ماڵکۆڵم ڕەشەکانی فێرکرد کەئیتر لە "خوارەوە" تەماشای سپیپێستەکان نەکەن و خۆیان بەکەمتر لەوان نەزانن، ڕەشەکان دەتوانن کاری مەزن بکەن، خۆشی نموونەیەکی گەورەی زیندوو بوو.

مێشك سڕینەوە هەروا کاری لەو ڕەشانە دەکرد کە خۆیان بە ئەندامانی "چینە بەرزەکان" دەزانی.. با ماڵکۆڵم باسیان بکات:

ڕەشەکانی بەرزایی "ڕۆکزبێری" -لە (بۆستن) لەباکووری ئەمریکادا- بەلووت بەرزییەوە تەماشای ڕەشەکانی "گیتۆ"[٥] یان دەکرد، ئەمانە لە "سەرکەوتووان"ی لانسینگ خراپتر مێشکیان سڕاوەتەوە

"ئەم نەگبەتانە بەهەموو توانایەکیانەوە هەوڵیان دەدا لاسایی سپییەکان بکەن، وا دەزانن ئەگەر "سپی تر" بن "باشتر" دەبن"

ماڵکۆڵم بەشێوە گاڵتەجارییەکەی خۆی باسی پیشەکانی ڕەشەکانی بەرزاییەکە دەکات:

"لەو بڕوایەدام کە لە دە کەسی بەرزایی ڕۆکزبێری هەشتیان بەکاری خزمەت هەڵدەستن بەڵام لەژێر ئەو ڕستەیە دەیشارنەوە:

لەبانکدا کار دەکات،

لەکۆمپانیایەکی تەئمینە...

یان خۆیان بە گەورە دەزانن:

"من لەبنەماڵەیەکی کۆن بوومەتەوە".. ئەمەیە ڕستە شۆڕشگێڕەی کە تەرخان کرابوو بۆ داپۆشینی کاری ئافرەتی خزمەتکار یان چێشلێنەری لای سپییەکان.

دەردی خۆ بەکەم زانینی ڕەشەکان گەیشتبووە ئاستی ڕۆشنبیران، بەڵام کارەساتەکە گەورەتر بوو: دەردەکە گەیشتبووە "پێشەوایان"، ئەمانە خۆیان کردبووە پێشەوایانی ڕەشەکان بەڵام لە ڕاستیدا کارەکەیان زیاتر نۆکەرایەتی بۆ سپییەکان بوو.. ئەمانەن "کوڕەکانی مام تۆم"[٦]

---

[٥] گیتۆ: ئەو گەڕەکەیە کە کەمایەتییەکی ئاینی یان نەتەوەیی ناچار دەبێت تیایدا بژی.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

ئەم پێشەوایانە بۆ ڕازی کردنی خاوەنە سپییەکانیان هێرشیان دەبردە سەر موسڵمانە ڕەشەکان [7] خاوەنەکانیان پێویستیان نەبوو بەوەی فەرمانیان پێ بدەن:

".. ئەمانە وەکو بووکەشووشەی سەر شانۆن، باش ڕاهێنانیان پێ کراوە، تەلەفزیۆنیان بینیوەو ڕۆژنامەیان خوێندۆتەوە، کەواتا زۆر باش دەزانن پێویستە چی بکەن".

" ناو ناڵێم بەلاّم لیستەکە بنووسن بەناوی گرنگترین "پێشەوا"ی ڕەشپێست یان ئەوانەی خۆیان بەپێشەوا دەزانن ساڵی ١٩٦٠ ، ئەو کاتە ناوی ئەو کەسانە دەبەن کە هێرشیان دەبردینە سەر، ئێمەی "قولە ڕەشەکانی کێڵگەکان"[8]، ئێمە کە ئەوەندە "شێت" بووین قامچیمان دا لە "خاوەنە باشەکە"مان، یەکەمین شتی گرنگ لایان ئەوەیە بە "خاوەنە باشەکە" بڵێن سەغڵەت نەبێ و گوێ نەداتە "قولە ڕەشەکانی کێڵگەکان"و "قولە ڕەشەکانی گیتۆ".

"ئەم موسڵمانە ڕەشانە قەد نوێنەری هەموو ڕەشەکان نین"

یان:

"ئەم ڕق پەرستنە کاری کەسانێکی لێپرسراو نییە"

(..) ئەم پێشەوایانە خەریك بوو بکەونە ژێر پێی یەکترەوە کاتێك پاڵەپەستۆیان دەکرد تا هەریەکەیان یەکەم کەس بێت بڵێ ئەم کارە "قسەی بێ سەرو بن و سەیری ڕێبازی ئیسلامیی مۆدێرنە" یان "قسەی نا ئاینیی دژ بە مەسیحییەکانە.

موسڵمانان دەیانوت:

".. ئەم سواڵکەرانە لەپێناوی زەردەخەنەیەکی سپی یان دەست هێنانێك بەسەرشاندا پێڵاوی سپییەکان دەلێسنەوە "[9]

*   *   *   *   *

ئایا بارودۆخی ژیانی ڕەشەکان باشتر بووە؟

دەسەلاّتدارانی ئەمریکا زانییان کە یەکێکی وەکو ماڵکۆڵم ئێکس دەتوانێ چ سەریەشەیەك بۆ ڕژێم دروست بکات، بەلاّم ئایا ئەم دەسەلاّتدارانە سوودیان لەدەرسەکەی ماڵکۆڵم ئێکس وەرگرت؟ سوودیشی لێ وەربگرن بێ

---

[6] "کوخەکەی مام تۆم" ڕۆمانی خاتوو "هارییێت بیچەر ستۆو"ە، ڕۆمانەکە سۆزی نووسەر بەرامبەر ڕەشەکان پیشان دەدات بەلاّم "مام تۆم" هێشتا خزمەتکارە.

[7] موسڵمانەکان ئەم ناوەیان پێ ناخۆش بوو Black Muslims، ماڵکۆڵم دوو ساڵ هەوڵی دا بەم ناوە بانگ نەکرێن بەلاّم بێ سوود بوو.

[8] واتا ئەو کۆیلە ڕەشانەی کە کاتی خۆی لەکێڵگەکانی سپییەکان کاریان دەکرد.

[9] ئێریك لنکۆڵن، المسلمون الزنوج.. ل١٠٩.

کەڵکە چونکە دەردی ڕەگەزپەرستیی ئەمەریکا بەرهەمی کۆمەڵگەکە خۆیەتی، تاکو کۆمەڵگەکەش وابێ هەزارو یەك دەردی لێ دەبێتەوە.

ڕەشەکان سەلماندیان کە دەتوانن ڕاپەڕن.. پێش کوشتنی ماڵکۆلم بە ساڵێك–کاتێك لە دەرەوەی ئەمریکادا بوو– "هاوینی دوورو درێژی سووتێنەر" بەپابوو..ڕاپەڕینی ڕەشەکان ڕوویدا.

سێ ساڵ تێپەڕی نەکردبوو بەسەر کوشتنی ماڵکۆلم دا کاتێك ڕاپەڕینی تر بەرپابوو، ڕاپەڕینەکە گەشتە "واشنتن"ی پایتەخت.. ڕاپەڕینی جەماوەر تێکەڵی فیشەکی قەنناسە ڕەشەکان بوو.

کەمێك بەر لەوەی ئەم نامیلکەیەمان دەربچێت ڕاپەڕینی "لۆس ئەنجلس" -ئایاری ١٩٩٢– ڕوویدا. "ئاغا سپییە پیاوچاکەکە" بۆ سەرکوتکردنی گێرە شێوێنەکان و "قولە ڕەشەکانی گێتۆ" کەوتە جووڵە، سەرۆك (جۆرج بۆش) -پاڵەوانە جیهانییەکەی مافی مرۆڤ!– سوپای دابەزاند بۆ ڕاپەڕیوەکان.

هۆی ڕاستەوخۆی ڕاپەڕینەکە ئەوەبوو کۆمەڵێك پۆلیس وێنەیان گیرابوو کاتێك کەلە ڕەشێك دەدا، بەڵام دادگا پۆلیسەکانی تاوانبار نەکردو بڕیاری دادگا لەڕاستیدا تەنها فوویەك بوو کرا بە ئاگری هەڵگیرساوی ساڵەهای ساڵی ئەمریکا، ئەنجامی ڕاپەڕینەکە کوژرانی پەنجا کەس و وێرانیی نزیکەی دە هەزار بینا [10] .باشە ئەی ئەگەر ڕاپەڕینێکی گەورەترو توندوتیژتر ڕووبدات وەزعی ئەمریکا دەگات بەچی؟

کاتێك ماڵکۆلم لە (نایجیریا)دا بوو فەرمانبەرێکی ئەوێ پێی وت کەوا وەکالەتی موخابەراتی مەرکەزی ئەمریکا C.I.A زیرەکانە هەوڵ دەدات ئەوە لەئەفەریقادا بڵاوبکاتەوە کە باری ژیانی ڕەشەکانی ئەمریکا باش بووەو کێشەی ڕەگەزپەرستی بەرەو چارەسەرکردن دەچێ.. تا ئەمڕۆ ئەم درۆیە هەر دەکەن.. هەمووشی بۆ خەڵەتاندنی گەلانی جیهان بە "بەهابەرزەکانی"ی ئەمریکا.. ماڵکۆلم زوو وتبووی:

> "چۆن دەتانەوێ حکوومەتی ئەمریکا "دیموکراسی"و"برایەتی" بەگەلە ڕەنگدارەکان بفرۆشێ، ئەوانەی هەموو ڕۆژێك شت دەخوێننو دەبیستن لەبارەی ئەوەی لێرەدا "لەئەمریکا" ڕوو دەدات؟"
>
> "کەواتە کێ لای سەیر دەبێ ئەگەر ئاگر بەردرێتە ئۆتۆمبێلی سەر بە سەفارەتەکانی ئەمریکاو، ئەم سەفارەتانە بەرد باران بکرێنو هاوار لە فەرمانبەرەکانی بکرێ "بگەڕێرەوە وڵاتەکەت ئەی پیاوی سپیپێست"و هێرش ببرێتە سەر دەزگا مەسیحییەکانی بڵاوکردنەوەی مەسیحییەتو ئاڵای ئەمرێکی لەهەموو جیهاندا بدڕێنرێ؟"

[10]Catherine David, TéléObs, 141,p.3.

نەتەوەی ئیسلام[11]

کاتێك والاس فارد W.Fard دامەزرێنەری (نەتەوەی ئیسلام)ی ئەمریکا، لەساڵی ١٩٣٠دا پەیدا بوو: دوو بزووتنەوەی ڕەشەکان هەرەسیان هێنابوو، یەکەمیان بزووتنەوەیەکی بەناو موسڵمان بوو ئەویش بزووتنەوەی مۆری (مەغریبی) کۆمەڵایەتی کە ئاغا زادە دروو عەلی Drew Ali پێشەوای بوو، (دروو عەلی) بەتۆمەتی کوشتن گیراو دوای بەرەڵاکردنی بەشێوەیەکی نەزانراو مرد.

بزووتنەوەی دووەم بەربڵاوتربوو، ئەویش هی ڕەشی ناموسڵمان مارکۆس گارڤی M..Garvey بوو کەدروشمی "گەڕانەوە بۆ ئەفەریقا"ی بەرزکردبۆوەو دوای دوورخستنەوەی گارڤیش بزووتنەوەکەی لاواز بوو.

ئەوکاتە ڕێکخراوی تر هەبوون بەڵام بەتەنها (فارد) توانی شوێنکەوتووانی دوو ڕێکخراوەکەی (درووعەلی)و(گارڤی) بۆلای خۆی ڕابکێشێ.

(فارد) خۆی بەپێغەمبەر دەزانی بەڵام پاش دیارنەمانی، ئێلیجا محمد Elija (کە کردبوویە پێشەوای دوای خۆی) ئەمی کردە خودا. بەپێی ئێلیجا، خودا لە (فارد)دا بەرجەستە ببوو، ئەم خودایەش (ئێلیجا)ی وەك پێغەمبەرێك بۆ ڕەشەکانی ئەمریکا ناردووە، لەدواییشدا خودا دێتەوە سەر زەوی بۆ پێشەوایەتی کردنی موسڵمانە ڕەشەکان، لەڕاستیشدا دیارنەمانی (فارد) یارمەتی (ئێلیجا)ی دا بۆ ڕێکخستنی ئەم ئەفسانەیە هەرچەندە وتراوە کە (فارد) لەبەندیخانەدا مردبوو.

ئەم باوەڕە هەروەها ڕق هەڵگرتن لەمرۆڤی سپی دوو خاڵی سەرەکیی ڕەخنەکانی موسڵمانە ڕاستەقینەکان بوون. بۆ خاڵی دووەم (ئێلیجا محمد) دەیوت کەوا ئیسلامی ڕاستەقینەو پاكو دوور لە کینە بەکەڵکی ڕەشەکانی ئەمریکا نایەت[12] بەڵام دوایی دەبینین ماڵکۆڵم ئێکس دێتە سەر ئەو بڕوایەی ئەم ئیسلامە پاکە ڕزگارکەرەوەی نەك هەر ڕەشەکانە بەڵکو هەموو ئەمریکا.

ڕقی موسڵمانە ڕەشەکان لەمرۆڤی سپی تەنها کاردانەوەی ڕەگەزپەرستییەکەی سپیپێستیان نەبوو بەڵکو هەروا شێوە خۆپاراستنێکە لەو بێ کەرامەتییەی زۆر ڕەش تێی کەوتبوون. ئەمانە بۆ تێکەڵ بوون بە سپییەکانو بەهۆی لاسایی کردنیان وایان لە سپییەکان کردبوو بەکەمیان بزانن‌و لە جاران زیاتر حەز بەتێکەڵ بوونیان نەکەن، ماڵکۆڵم‌و (نەتەوە) تێکەڵخوازەکانیان بەهیچ دەزانی.

هەرچەندە ڕەشەکان لە ئیسلامی ڕاستەقینە لایاندابوو، بەڵام شتی زۆری تریان لە موسڵمانان دەچوو: پێنج نوێژی ڕۆژانەو حەجکردن‌و بەگوناه زانینی خواردنەوەو زیناو خواردنی گۆشتی بەراز، ئافرەتانیشیان جل‌و بەرگی ئیسلامی، لەچك و کراسی درێژیان دەپۆشی.

---

[11] بۆ ئەم بەشە بەزۆری پشتمان بەستووە بە کتێبی "ئێریك لنکۆڵن"ی ڕەشپێست: موسڵمانە ڕەشەکانی لە ئەمریکادا کە لە "١٩٥٩"دا نامەیەکی دکتۆرا بوو و کرایە کتێب.. بڕوانە وەرگێڕانە عەرەبییەکەی: المسلمون الزنوج في أمريكا، و. عمر الديراوي، دار العلم للملايين، بيروت، ١٩٦٤، ژمارەی لاپەڕەکانی پەراوێزەکانی ئەم بەشەش هی ئەم کتێبەن.

[12] ل٢٧٦-٢٧٧.

ڕەخنەیەكی تر ئەوە بوو نەتەوە (تەورات)ی بەكار دەهێنا بەپاڵ قورئان، ئەوانیش دەیانوت كەوا ئەمە تا ئەو كاتەیە قورئان بەتەواوەتی دەخوێنن و لێی تێ دەگەن[13].

بەهەرحاڵ موسڵمانان دوای مردنی ئێلیجا (ساڵی ١٩٧٥) بەو گۆڕانكارییانەی ماڵكۆڵم قایل بوون ئەویش بەهۆی (والاس محمد) -كوڕی ئێلیجا– كەچووە جێگەی باوكی[14]. پەیوەندی والاس بەماڵكۆڵمەوە باش بوو هەتا ئەو كاتەش كە نێوان ماڵكۆڵم و ئێلیجا تێك چوو بوو و ماڵكۆڵم لەڕێكخراوی (نەتەوەی ئیسلام) دوورخرابووەوە.

"فرێدانی ناوی كۆیلێتی" تایبەتییەكەی تری (نەتەوە) بوو. پیاوی سپی كە ڕەشەكانی فراند ئەوانی جیاكردەوە لەخێڵە ئەفریقییەكەیان بۆیە مرۆڤی ڕەشپێست خێڵە كۆنەكەی خۆی نەدەناسی و ناوی باپیرانی نەدەزانی. پیاوی سپیش ناوێكی مەسیحی دایە كۆیلە ڕەشەكان كەناوی كۆیلێتییە، تا ئەو كاتەش كە خودا "دەگەڕێتەوە" بۆ لای گەلە ڕەشەكەی و ناوی نوێیان دەداتێ، مرۆڤی موسڵمان ناوی كۆیلێتی فڕێ دەداو هێمای ئێكس (X) زیاد دەكات بۆ ناوی یەكەمی، بۆیە (ماڵكۆڵم لیتڵ) بووە ماڵكۆڵم ئێكس، بەهەمان جۆر موسڵمانان ناوی باپیرانیان فڕێداو بوونە: بنجامین ئێكس، لویس ئێكس، جەیمس ئێكس.. ئافرەتانی نەتەوەش: بیتی ئێكس، تێلما ئێكس..

X دوو واتای هەیە: یەكەم: "نەزانراوی": چەندو چۆنی مرۆڤی موسڵمان ئێستا نەزانراوەو لە دواڕۆژدا دەردەكەون. دووەمیش: نەخێر: مرۆڤی موسڵمان ئێستا دەڵێ نەخێر بۆ ناوی كۆیلێتی[15].

موسڵمانە ڕەشەكان خۆیان بەئەندامی خێڵی شاباز Shabazz دەزانن كە "لەبیابانەكانی ئەمریكای باكووردا دۆزرایەوە"، ئەم بڕوایەش لێكجیابوونی ڕەشەكان لەكۆمەڵگای ئەمەریكایی پتەوتر دەكات.

لەمانەوە ڕادەی ڕقی موسڵمانە ڕەشەكان دەزانین، ڕق لەهەر شتێك كە بۆنی پیاوی سپی پێوە بێت، ئەو ڕقەی كە ببووە سووتەمەنی بۆ هێرشەكانی ماڵكۆڵم دژی كۆمەڵگەی ئەمەریكی، ئەو كۆمەڵگەیەی كە تەنانەت زۆر لە سپییەكانیش بەدەستییەوە دەناڵێنن.

ئەندامانی "نەتەوەی ئیسلام" بەزۆری لاو بوون، پێشەوایانیشیان هەر لاو بوون، بچووكترینیان (٢٣) ساڵ بوو[16]. باوكێك وەڵامی قەشەیەكی دابوو سەبارەت بە موسڵمانبوونی كوڕەكەی:

> "نەمتوانی ڕێگەی لێ بگرم، لاوە ڕەشەكانمان بەدوای شتێكدا دەگەڕێن كە دەمێكە بە دەستیان نەكەوتووەو لەم بزووتنەوە نوێیەدا دۆزیبیانەوە"[17]

هەژاران زۆرترین و دڵگەرمترین ئەندامانی بزووتنەوە ئیسلامییەكە بوون، هەروەها ژمارەیەك هونەرمەندیان لەناودا هەبوو.. دوایی ماڵكۆڵم دەبێتە خۆشەویسی هەژاران و هونەرمەندان.

---

[13] ل١٩.

[14] پێشەوای ئێستای نەتەوەی ئیسلام، لویس فاراخان وەكو ئێلیجا بۆچوونی سەیری هەیە.

[15] بڕوانە ل١٣٤–١٣٥.

[16] ل٣٣ ئەمەش كاتی كتێبەكەی لینكۆڵن.

[17] ل٣٦–٣٧.

بەشی گەورەی ئەندامانی (نەتەوە) دەرچووی بەندیخانەو کۆنە تلیاکخۆرو دزو گەوادو ئافرەتی لەشفرۆش بوون، کەنیسەی مەسیحی ئەمانەی وەرنەدەگرت تا خۆیان پاك نەکرادیەتەوە لەکاتێکدا موسڵمان وەریاندەگرتن و ئەم کەسانەیان پاك دەکردەوەو پەروەردەیان دەکردنەوە[18].

ئەوانەی بەدوای بنەمای ڕەوشتی دەگەڕان دەچوونە ناو بزووتنەوەکە، ئەمانە برایەتیی ڕاستەقینەی نێوان ئەندامانی بزووتنەوەکەیان دەبینی لەکاتێکدا بزوتنەوە ڕەشەکانی تر ناچاری فرت و فێڵ دەبوون بۆ سەلماندنی یەکگرتنی ئەندامانی خۆیان[19]

بەشایەتی پێشەوایەکی ڕەشی موسڵمانیش:

"کۆمەڵەیەك نەبووە ئەوەندەی موسڵمانە ڕەشەکان خاوەنی ئاستی ڕەوشتی بەرز بن، بۆیە توانیان بەسەر خراپەی زۆردا زاڵ بن و خۆشەویستیان لەنێوان ڕەشەکاندا چاند "[20]

هەروەها لاوی ڕەشی زۆر چووبوونە ناو بزووتنەوەکە لەبەر بنەما نوێکانی سەبارەت بەپەیوەندی نێوان پیاوو ئافرەت کە لە ناو بزووتنەوەکەدا هەبووە. بزووتنەوەکە بڕوای بەیەکسانیی نێوان پیاوو ئافرەت هەبوو، ئەوەندە هەیە کار لەنێوانیاندا دابەش کراوە[21].

نرخی ئافرەت لای موسڵمانە ڕەشەکان گەورەبوو، گەورەتر لەنرخی لای ڕەشەکانی ترو لای سپییەکان، ئافرەتەکە بە (خاتوو)و بە(خوشکە) بانگ دەکرا، ئافرەتان بانگەوازیان بۆ ئیسلام دەکرد، ئەوانەش کە کاتی خۆی لەشیان دەفرۆشت یان تلیاکخۆر بوون ئێستا ئافرەتانی تر دەهێننە سەر ڕێگەی ڕاست، هەندێك ئافرەتی موسڵمان بەهۆی موسڵمان بوونیانەوە ژیانێکی تاڵ لەگەڵ کەس و کاریان دەبردە سەر بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەر خۆڕاگربوون.

ناودارترین ئافرەتی بزوتنەوە ئیسلامییەکە -کاتی ماڵکۆڵم– (لوئی ئێکس)بوو کە سەرۆکی ڕاهێنانی کچان بوو، (تێلما ئێکس)و (تاینیتا ئێکس)یش شتیان لە بڵاوکراوەکانی بزووتنەوەکەدا دەنووسی[22].

بانگخوازە ئیسلامییەکان بەشایەتیی زۆر کەس هێمن و نەرم و خاوەن بڕوا بەخۆبوون، قسەکانیشیان پڕی بوو لەخۆشەیستنی ڕەشەکان و ڕق لە سپیپێستان. هەموو چوارشەممەیەك لاوەکان بەناو بازاڕو باڕو چایخانەو مەلهاکاندا دەگەڕان و بانگەوازیان بۆ بزووتنەوەکە دەکرد، یەك شەممانیش نزیك کەنیسە مەسیحییەکان هاتوچۆیان دەکردو بڵاوکراوەیان دەدایە دەست ئەوانەی دەچوونە ئەوێ [23].

---

[18] ل٤٠.
[19] ل٤٢.
[20] ل١٨٦.
[21] ل٤٣.
[22] ل٢٤٤.
[23] ل١٤١.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

ڕێکوپێکیی موسڵمانان هەتا منداڵانیشی گرتبووەوە، منداڵان جلوبەرگ پاك و زمان پاك بوون و وەکو گەورەکان بە (برا)و (کاکە)و (خاتوو)و (خوشکە) یەکتریان بانگ دەکرد[٢٤].

موسڵمانان قوتابخانەی تایبەتیی خۆیانیان هەبوو، ئەمانە وانەی مێژووی ڕەشەکانیان تێدا دەخوێنرا کە لە هیچ قوتابخانەیەکی تردا نەبوو، ئەو ڕەشانەی منداڵیان نەدەنارده ئەوێ دانیان بەو ڕاستییە دەنا کە قوتابخانەکانی موسڵمانان باشترن.

"منداڵەکانمان گەورە دەبن و نازانن خۆیان کێن و مێژووەکەیان چییە، هەموو قوتابخانەکانی سپییەکانیش باسی کارە گەورەکانی سپیپێستیەکان دەکەن، ئەو سپییانەی هەمیشە لافی دادپەروەریی و یەکسانی لێ دەدەن"[٢٥]

چەند لایەنێك هەوڵی دا دەست بەسەر (نەتەوە) بگرێ، وەکو حزبی کۆمۆنیستی ئەمریکی (ساڵی ١٩٢٣)، ژاپۆنییەکان و ئەسیوبییەکان بەڵام بێ سوودبوو[٢٦]، (فیدل کاسترۆ)ش هەروا سەرکەوتوو نەبوو.[٢٧]

ماسۆنییەت –داردەستی جوولەکە– توانیبووی بچێتە ناو ڕێکخراوە ڕەشەکان، بەوتەی ڕۆژنامەی (لۆس ئەنجلس هێراڵد دیسپاچ) یش کە موسڵمانە ڕەشەکان شتیان تێدا دەنووسی:

جوولەکە ڕەشەکانیان سەرقاڵی "تێکەڵخوازی" دەکرد تا لەکێشە سەرەکییەکەیان دووریان بخەنەوەو وایان لێ بێ کاتی خۆیان بە "مێش گرتن" بەرنە سەر لەکاتێکدا جوولەکە لەسەر حیسابی ئەوان بناغەی ئابوورییەکەی خۆیان پتەوبکەن[٢٨]

ئەگەر جوولەکەیەکیش بیەوێ لەپێشەوایەکی ڕەش ڕزگاری بێ ڕاستەوخۆ هێرشی ناباتە سەر بەڵکو پێشەوایەکی ڕەشی تر بانگ دەکات و ڕێگەی پێدەدات تەوقە لەگەڵ ژنە سپییەکەی بکات و پێی دەڵێ کە خەڵك هەموویان یەکسانن، ڕەشەکەش دەچێتە دەرەوەو ئامادە دەبێ دایکی خۆی بکوژێ ئەگەر ئەو دایکەی ڕێگەی "تێکەڵبوون" لەگەڵ سپییەکانی لێ بگرێ[٢٩]، لەم کاتەش دا کابرای جوولەکە تەماشای هەردوو ئەو پێشەوایە دەکات کە تێکبەربوون، هەر یەکەش لەوان جوولەکەکە بە هاوڕێی خۆی دەزانێ[٣٠].

---

[٢٤] ل١٧٧.

[٢٥] ل٤٤.

[٢٦] ل٢٥–٢٦.

[٢٧] بڕوانە ل٢٨..

[٢٨] ل١٤٨ وەك چۆن ئێستا دەوڵەتە گەورەکان –نەخشە بۆ جیهان دەکێشن بەڵام وڵات و گەلە "دواکەوتووەکان" بەشتی لاوەکی سەرقاڵ دەکەن وەکو لابردنی دیکتاتۆرێك یان دەستکەوتنی ئۆتۆنۆمی– ئەمە تێبینیی ئەو چاپە بوو بەڵام ڕۆژان بۆیان سەلماندم ئەو دەوڵەتانە ئەوەش بە میللەتان ڕەوا نازانن مەگەر تەنها بەرژەوەندییەکیان لەمە هەبێ.

[٢٩] هەمان دەرد لە پەیوەندیی نێوان میللەتێکی بەهێزو پێشکەوتوو و میللەتێکی هەژارو دواکەوتوو. هەمان شت بخەرە پێش چاوت سەبارەت بە کوردێکی خاوەن کەسایەتییەکی ڕوخاو و لاواز کاتێك ئەمەریکییەك بەدەمییەوە پێدەکەنێ و لەخۆی نزیکی دەکاتەوە، ئەو کاتە ئەو ناخ ڕووخاوە ئامادەیە خوێنی برا کوردەکەی بڕێژێ ئەگەر ئەو ئەمەریکییە چاوێکی بۆ بتروکێنێ، پاش هەموو

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

دیارە جوولەکە نەیانتوانی بچنە ناو (نەتەوە) چونکە موسڵمانە ڕەشەکان هێرشی زۆریان دەبردە سەریان و سەر (ئیسرائیل)، (نەتەوە) جوولەکەی بەسپی دەزانی بەڵکو لەوە خراپتر: بەخوێنمژی ڕەشەکانیان دەزانین.

موسڵمانە ڕەشەکان کاری دوژمنانەیان دژی حکومەت نەدەکرد، بەڵام کە تەعدایان لێ بکرایە بێدەنگ نەدەبوون، ڕەخنەشیان لەو "پێشەوا" ڕەشانە دەگرت کە ترسنۆکن، ئەمەش ڕێزی بۆ دروست کردن تەنانەت لای ناموسڵمانەکانیش. موسڵمانەکان دەیانوت:

"ئێمە ڕاستی دەڵێین هەتا ئەگەر بشکوژرێین.. لەکاتێکدا پێشەوا ڕەشەکانی تر مەرایی بۆ پیاوی سپی دەکەن"[31]

موسڵمانەکان ڕەشەکانیان فێردەکرد سەربەخۆیی ئابووری بەدەست بهێنن و چیتر پشت بەسپییەکان نەبەستن، سپییەکانیش لەوە دەترسان موسڵمانان ڕەشەکانی ناو کارگەکان کرێکارە سپییەکان هان بدەن مان بگرن، دیارە سپییەکانیش مل کەچ نابن، ئەو کاتەش هەردوولا دەست دەدەنە کاری توندوتیژی، وەك پۆلیسێکیش دەڵێ:

"ئەگەر ئەمە ڕووبدات دۆزەخ بەسەر تەپڵی سەرماندا دەکەوێتە خوارەوە"[32]

(نەتەوەی ئیسلام) زۆری کرد بۆ ڕەشپێستەکان، مرۆڤێکی ڕەشی نوێی دروستکرد، مرۆڤێکی ڕەشی سەربەرز، ماڵکۆڵم دەیوت:

"ئێوە دەتوانن بەناوماندا بگەڕێن، ڕێزیشتان لێ دەگیرێ زیاتر لەو ڕێزەی پێشەوا ڕەشەکانی تر لێتان دەگرن، ئەوانەی بۆ لەتەنانێك دەستتان ماچ دەکەن، بەڵام ئەی سپیپێستان ئەمە بزانن: ئەو ڕەشپێستەی دەتانناسی مرد"[33]

شتێکیش ئەمەریکییەکە هیچ بۆ ئەو کوردە ناکات وەك چۆن لەم ڕۆژەماندا دەیبینین و وەك چۆن ئەزموونی ڕەشەکان فێرمان دەکات.

[30] ل٢٠٨ لەهەمان ڕۆژنامەوە.

[31] ل٢٠١.

[32] ل٣٠.

[33] ٢١٥.

مردووەیەك[34]

ماڵکۆڵم ساڵی (١٩٢٥) لەدایك بوو، باوکی ماڵکۆڵم کابرایەکی نەترس بوو، قەشەیەکی شوێنکەوتووی (مارکۆس گارڤی) بوو، لەبەر ئەوەشی باوکی قسەی بۆ ڕەشەکان دەکرد ڕەگەزپەرستانی کیوکلەکس کلان Ku Klux Klan و (تیپی ڕەش) هەڕەشەیان لێ دەکرد تا دوایی بەدەستی تیپی ڕەش کوژرا، ماڵکۆڵم ئەو کاتە شەش ساڵان بوو.

(لویز) دایکی ماڵکۆڵم، توانی کاروباری خێزانەکە بەڕێوەبەرێ، ساڵی (١٩٣٤)یش خێزانەکە برسێتیی بەخۆیەوە دی. پێستی لویز نزیکە سپی بوو –چونکە باوکی سپیپێست بوو– بۆیە دەیتوانی کار لەماڵە سپییەکاندا بدۆزێتەوە بەڵام کاتێك ماڵەکە دەیزانی کە لەئەسڵدا ڕەشە دەری دەکرد، تا دوایی خێزانەکە ناچار بوو لەبرسانا خواردەمەنییەکانی دەوڵەت وەربگرێ. تا ئەو کاتەش لویز بۆ پاراستنی کەرامەتی خۆی لەم جۆرە یارمەتییانە خۆی دوور ڕادەگرت، بێدەرامەتیش وای لێ کرد گیا بکاتە خواردن بۆ منداڵەکانی.

پیاوانی (لێکۆڵینەوەی کۆمەڵایەتی) بەهۆی ئەو پارەیەی دەیاندایە خێزانەکە خۆیان لەکاروباری هەڵدەقورتان، ژیانی لویزیان کردبووە دۆزەخ. ئەو دەیویست دەریان بکات بەڵام لەبەر یارمەتییەکە نەیدەتوانی.

لەکۆتاییدا ئەو پیاوانە توانیان ماڵکۆڵم لەدایکی بسێنن‌و بیدەنە خێزانێکی تر بۆ بەخێوکردنی ئەویش چونکە ماڵکۆڵم بۆ خۆتێرکردن وردە دزیی دەکردو بەم جۆرە ئەوەی سەلماند کە دایکی ناتوانێ پەروەردەی بکات. ئەمان پاش ئەوە توانییان هەموو کورو کچەکانی لێ بسەنن‌و بەم جۆرە لویز تێکچوو و خرایە نەخۆشخانەی دەروونی، ماڵکۆڵمیش ئەوان تاوانبار دەکات‌و ئەوان دەکاتە هۆی هەڵوەشانی خێزانەکەی‌و دەڵێ کە تەنها خێزانەکەی خۆی ئەمەی بەسەردا نەهاتبوو.

ماڵکۆڵم هاروهاج بوو بۆیە لەسیانزە ساڵیدا خرایە بنکەیەکی (دەست بەسەردا گرتن) لای ئافرەت‌و پیاوێکی سپیپێست بۆ ئەوەی دوایی بنێردرێتە بنکەیەکی چاککردن بەڵام ئەم دوانە توانیان ناردنی دوا بخەن‌و کارێکی بۆ بدۆزنەوە.

ماڵکۆڵم باشووری ئەمریکای جێهێشت‌و چووە لای (ئێلـلا)ی خوشکی، خوشکی لەباوکییەوە، لەشاری (بۆستن) لەباکووردا، ئێلـلا نێرە ئافرەتێك بوو کە لەبەرزایی (ڕۆکزبێری)دا دەژیا لە کاتێکدا (ماری) –خوشکەکەی تری ماڵکۆڵم– لەگیتۆی ڕەشەکان دابوو. ماڵکۆڵم زیاتر حەزی لە گیتۆ بوو چونکە "شەیدای.. چێشتخانە هەرزانەکان‌و بارو هۆڵەکانی بلیارد.. بووم".

---

[34] لێرەوەو وەك وتم سوودی گەورەم ە یادداشتەکانی ماڵکۆڵم وەرگرتووە کە ڕۆژنامەنووسی ڕەشپێست (ئەلێکس هالی) بۆی تۆماردەکرد. ماڵکۆڵم باوەڕی بە هالی نەبوو، وایدەزانی موخابەرات لەستۆدیۆکەدا قسەکانی تۆمار دەکەن بۆیە تا چەند هەفتەیەك بەم قسەیە دەستی پێ کرد: "هەلەو، هەلەو، لەسەر خەتن؟ باشە، ئەمەیە ماڵکۆڵم ئێکس". هالی چەند ساڵێك دوای کوشتنی ماڵکۆڵم ڕۆمانە ناودارەکەی نووسی (ڕەگەکان) کە دەربارەی ڕەشە فڕێندراوەکانی ئەفەریقایە. هالی پێش چەند مانگێك (قسەی نەوەدەکانمانە) بە موسڵمانێتی کۆچی دوایی کرد.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

لەوێدا هاوڕێی ڕەشێك بوو کەناوی دەنێ (کورتە بالا) ئەویش کارێکی بۆ دۆزییەوە: پێلاو بۆیاغکردن لەهۆلێکی سەما لەشارەکەدا. مالکۆلم دەلێ پێلاوی مۆسیقاژەنە بەناوبانگەکانی بۆیاغ کردووە "تا ئێستاش جۆنی هۆجز ١٥ سەنت قەرزاری پێلاو بۆیاغ کردنێکمە"!!

مالکۆلم زانی کەوا ئەو پارەیەی لە فرۆشتنی تلیاکی (ماریجوانا)و مەشروبو گەوادی دەستی دەکەوێ زۆر زۆرترە لەوەی لەپێلاو بۆیاغکردن بۆی پەیدا دەکرێ.

(کورتە بالا) فێریشی کرد چۆن قژە لوولەکەی زەردو خاو بکات واتە چۆن ببێتە "کۆنك"ێکی مێشکسڕاو. پاشان فێری سەما بوو و بووە سەماکەرێکی لێهاتووی وا کە کچان بۆ سەماکردن داوایان دەکرد. وەك بە ئێللای خوشکیشی وت: نەیدەتوانی لەیەك کاتدا کار بکاتو سەما بکات بۆیە وازی لە پێلاو بۆیاغکردن هێنا. لەو ماوەیەشدا ئافرەتێکی سپیپێستی جوانی مێردداری ناسی کەناوێکی خوازراوی (سۆفیا)ی لێ دەنێ. سۆفیا مەسرەفی دەکردو دوایی کارێکی بۆ دۆزییەوە. ئەو کاتە مالکۆلم (١٦")سالْ بوو "بەلام بەلەشو بالای (٢٦) سالان".

مالکۆلم دوایی چووە هارلم "گەڕەکە گەورە بەناوبانگەکەی ڕەشەکان لەشاری نیویۆرکدا"و لە بینایەکدا دەنوست کەبە زۆری ئافرەتی ڕەشی لەشفرۆش تێیدا دەژیان. مالکۆلم بۆمان باس دەکات چۆن پیاوی سپی دەهاتن بۆ هارلم بۆ دەستکەوتنی ئافرەتی ڕەشو چۆن ئافرەتی سپی دەهاتن بۆ ڕابواردن لەگەلْ پیاوی ڕەش. ئەم شتانە ڕۆژانەو ئاسایی بوون بەلام لەکاتی جەنگی دووەمی جیهانیدا ڕاپەڕینو تالانی لەهارلمدا ڕووی دا، لەوکاتەشەوە سپییەکان دەترسان بچنە ئەوێ.

ماوەیەك خەریکی قاچاخچێتی (ماریجوانا)و شتی تر بوو، دوایی وردە دزیی دەکرد، کە لێپرسراوانیش دژ بەم کارانە توندو تۆلْتر بوون دەستی دایە قاچاخچێتیی ژمارەکانی بلیتی (یانەسیب)، ئەویش بۆ کابرایەکی سپیپێست.. سپییەکان "ڕێکخەری قاچاخچێتی بوون لەهەموو شوێنێکدا".

پاشان بووە گەواد لای ئافرەتێك.. پیاوی سپیپێستی دەهێنا بۆلای ئافرەتی ڕەشپێست، هەروەها گەوادیشی دەکرد بۆ ئافرەتێکی سپیپێست کە پسپۆڕی کاری گەوادی بوو.

وازی لەم کارە هێناو لای جوولەکەیەك ئیشی کرد کە یەکێك لە ئیشەکانی قاچاخچێتیی مەشرووب بوو –ئەو کاتەش دروستکردنو فرۆشتنی مەشرووب لە ئەمەریکادا قەدەغە کرابوو. ئەم جوولەکەیە نەك تەنها قاچاخچی بوو بەلکو هەروەها فێلیشی لەمەشرووبەکان دەکرد.

مالکۆلم پەروەردەی گۆمو زەلکاو بوو، شایەتی ئەو پێش هەموو شایەتییەك وەردەگیرێ.. مالکۆلم شایەتی ژیانی نزمی گەورە پیاوانی ئەمریکا بوو.

ژنی ئەو کابرایەی مالکۆلم قاچاخچێتیی ژمارەی یانەسیبی بۆ دەکرد بۆی دەگێڕایەوە چۆن بەرتیل دەدرێتە فەرمانبەرانو چۆن پیاوانی ئاسایش بەکرێ دەگیرێنو چۆن پارێزەر هەن بێ بڕوانامە کاردەکەن.. گەندەلییەك بوو لەسەر بەرزترین ئاستی پیاوانی دەولەت. ئافرەتەکە پێشی وت کەوا (تاوانبار)و (پیاوی یاسا)و (پیاوی

سیاسی) شەریکن‌و لەهەر دەزگایەکی کۆمەڵایەتی‌و ڕامیاری‌و ئابووریی ئەمریکا ناتوانرێ یەکێکیان لەوانەی تر جیابکرێتەوە.

(شـذوذ)ی جنسیی ئەمەریکییـەکان بـەزۆری لـەناو چینـە بـەرزەکانداو نێوان پیاوانی "بـەرز"دا دەبیـنـرا[٣٥]. (ڕۆدی) کە هاوڕێیەکی ماڵکۆڵم بوو لای یەکێك لە کۆڵەکەکانی کۆمەڵگەی (بۆستن)دا کاری دەکرد، ئـەم کابرایـە پیرەمێردێك بـوو ئـارەزووی ئـەوەی هـەبوو ڕۆدیـی خزمـەتکاری جلـەکانی بـۆ لەبەردابکـەنێ‌و (پـۆدرە) لـە هـەموو لەشی بدات.

کاتێکیش ماڵکۆڵم خەریکی گەوادی بوو دەیبینـی ئەوانـەی بـە دزییـەوە دەهاتنـە (هـاڕلم) بـۆ کـاری جنسـی، ئەمانـە پیـاوانی سیاسـەت‌و پیشەسـازی‌و دارایـی‌و خـاوەن دەسـەڵات بـوون، هـەروەها سـەرۆکەکانی شـارەوانی‌و نـاودارانی سینەماو شـانۆ، ئەمانـە کـە دەگەیشـتنە جێگـەی مەبەسـت دەموچـاوە دەسـتکردە بەشـەرەفەکانیان دەکەوتە خوارەوە، ئەمانە "پارەیەکی زۆریان سەرف دەکرد بۆ خۆشییە سـەیرەکانیان کە دوو یان سـێ یـان چـوار سەعاتیان دەخایەند".

هەندێکیان داوایان دەکرد بەقامچی لێیان بدرێ، سـەیریش ئەوەیـە کـە بەسـاڵاچووەکان (٦٠ یـان ٧٠ سـاڵ) داوای ئەمەیان دەکرد، هەندێکیشیان پارەیان دەدایە ماڵکۆڵم بۆ ئەوەی تەماشایان بکات کاتی لێدانەکە. ئەمانە دەکەوتنە سەر ئەژنۆو لەئافرەتە ڕەشەکان دەپاڕانەوە ئەویش لێی دەدان. ئافرەتەکە "وەکو خەڵووز وابـوو"، ئـەم سپیانە دەیـان وت "چـەند ڕەش تـر ببێـت ئـەوەندە باشـترە"، بـە پێچەوانـەی ئـەوەی لـەدەرەوەی ئـەو جیهانـەی هاڕلمدا دەوترا.

هـەندێك (مـەعمیل) ئـافرەتی سپیپێسـت بـوون، ئافرەتـە گەوادەکـە پیـاوێکی ڕەش.. "زۆر ڕەش"ی دەنـاردە ماڵی ئەو ئافرەتە سپیپێستانە، ئەو ماڵانەی کە -کـاتێك پێوەنـدی نێوان ڕەش‌و سپی بە ئاشـکرایی بـێ– دەرگا ناکەنەوە بۆ مرۆڤی ڕەش تەنها مەگەر خزمەتکار بێت.

ئا لێرەدا لە جیهانی پشتەوە، جیهان ئارەزووی سەیرو نەخۆشی، هەموو شتەکان ئاوەژوون.

ماڵکۆڵم تووشی بەزمێك لەگەڵ قاچاخچییەکی تر بوو و خەریك بوو حاڵ بگاتە کوشتن، ئا لەم کاتەدا (کورتە باڵا) لە (بۆستن)ەوە هات‌و ماڵکۆڵمی بردە ئـەوێ‌و تاقمێکیـان بـۆ کـاری دزی پێکـهێنا، ئـەو دوانـەو ڕۆدی لەگـەڵ (سۆفیا)و خوشکەکەی. کاری ئەم دوو ئافرەتە سپییەش ئەوە بـوو بـەناوی لێکۆڵینـەوە یـان شـت فرۆشـتن.. ئـەو ماڵە بپشکنن کە دەچنە ناوی‌و دوایی نەخشەیەکی دروست بکەن، پیاوەکانیش بەهۆی ئەم زانیارییانەوە دەچنە سەر ئەو ماڵە، یەکەم ماڵیش چوونە سەری ماڵی ئەو پیرە سەیرەی (ڕۆدی) کاری لا دەکـرد، شـتە دزراوەکانیـان دەدایە کابرایەکی سپی کە دەیخستە گەراجەکەی خۆی، ئەم کابرایە لەوان دزتر بوو چونکە لەوان زیاتری دەست دەکەوت.

---

[٣٥] (شـذوذ) ئێسـتا بۆتـە ئاسـایی‌و تەنانـەت لـە ژمارەیـەك شـوێنی ئەمـەریکادا بۆتـە یاسـایی تەنانـەت نـاوی (شـذوذ)ی لێ نـانرێ هەرچەندە بەرەنگارییـەکی توندیش لـەدژی بەیاسـایی کردنـی لـە ئەمـەریکادا هەیـە ئـەویش بـەهۆی ئـەوەی ڕەوتـی موحـافز تێیـدا بەهێزەو پشتیوانییەکی هەیە لەناو بەشێکی گەورەی جەماوەردا.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

ماڵکۆڵم وەکو جاران تلیاکی زۆر خواردبوو، ناوریایانە ڕەفتاری کردو لەمەلهایەکدا بووە هۆی ئەوەی هاوڕێیەکی مێردی (سۆفیا) بەو پێوەندییەی نێوانیان بزانێ. لەوکاتەشەدا مێردی سۆفیا بەچەکەوە هاتە ماڵی ماڵکۆڵم –بنکەی دزیکردن– بۆ کوشتنی.. ئەو لای سەعاتچییەکی جوولەکە بوو بۆ ئەوەی سەعاتێکی دزراوی وەربگرێتەوە کەپێشتر بۆ چاککردن دانابوو، جوولەکەکە سەعاتەکەی ناسیبووەوەو خەبەری دابوو. کابرای ئاسایش ماڵکۆڵمی گرت بەڵام نەیپشکنی، ماڵکۆڵم چەکدار بوو و دەیتوانی ئاسایشەکە بکوژێ بەڵام لەپڕ دەمانچەکەی دەرکردو دایە دەستی.. دوایی زانی کە دوو ئاسایشی تر خۆیان شاردبووەوە، ئەگەر تەقەی بکردایە دەیانکوشت.. خودا لەو ڕۆژەدا دوو جار ژیانی پاراست.

خودا ویستی ماڵکۆڵم بژی بۆ ئەوەی کارێکی گەورە بەجێ بهێنێ.

" وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لا يَعْلَمُونَ"–يوسف:٢١"

تاوانەکەی ماڵکۆڵم دوو سێ ساڵی سزای بەس بوو بەڵام حوکمەکەی دە ساڵ بوو چونکە ماڵکۆڵمو (کورتە باڵا) "قولە ڕەش" بوونو هاوڕێیەتی ئافرەتی سپییان دەکرد:

"چ کچێکی سپی باشنو چ قوڵە ڕەشێکی پیسن"!

ماڵکۆڵم (٢١) ساڵی تەواو کردبوو کاتێك خرایە بەندیخانە.

ماڵکۆڵم باسی ڕۆژانی گومڕاییو ژیانی ناو گۆمی تاریکی دەکات:

"بەدرێژایی ئەو تەمەنە مردبووم.. مردبووم لەناوەوە"..

ئەو کاتە ئەمەی نەدەزانی. ڕۆژێك –دوای ئەوەی بووە بانگخوازێك بۆ ئیسلام– بانگ کرابوو بۆ سیمینارێك لە کۆلێجی یاسا لەزانکۆی (هارڤارد)دا، بەڕۆشتنەوە بوو کاتێك لەپەنجەرەوە تەماشای دەرەوەی دەکرد.. ئەو بینایەی بینی کە کاتی دزیو چوونە سەر ماڵان کردبوویە بنکە:

وەکو شەپۆل هەست لەناخیدا جووڵا، جارانی کەوتەوە یاد کە "وەکو ئاژەڵ دەژیامو بیرم دەکردەوە". ئەوسا لەکوێو چیی دەکردو ئێستا لەکوێیەو چی دەکات.

لەم بیرکردنەوانەدا بوو کە چیرۆکێکی یۆنانیی کۆنی بیرکەوتەوە.. (ئیکار) لاوێك بوو باوکی باڵی بۆ دروستکردبو و بەمۆم پەڕەکانی بەیەکەوە بۆ لکاندبوو. ئیکار دڵی خۆش بوو، وای زانی خۆی بەرزدەکاتەوە تا ئەوەندە بەرزفڕی خۆر مۆمەکەی توانەوەو کەوتە خوارەوە.

"لەبەردەم ئەو پەنجەرەیەدا لە هارڤارددا بڕیارم دا بەرامبەر خودا کە ئەوەم لەیاد نەچێ کە ئیسلام ئەم باڵانەی پێ دام، تەنانەت یەك چرکەیەکیش ئەوم لەیاد نەچوو".

بەندیخانە

ماڵکۆڵم لەبەندیخانەی (چارلستن)دا بەندکرا. بەم جۆرە لەپڕ تلیاکی لێ بڕا. کەوتە کوفر کردن، ئەوەندەش دوژمنایەتیی ئاینی دەکرد بەندکراوەکان ناویان نابوو "شەیتان"، ئەو کاتەش ڕەشپێستێکی ڕۆشنبیر لەگەڵیدا

بەندکرابوو کە بەهۆی ئەوەوە فێربوو کوێرانە هێرش نەباتە سەر ئاین بەڵکو بەڵگە بەکاربهێنێ هەرچەندە وەکو ئەو دەڵێ بەڵگەکانی ئەو هیچ نەبوون لەچاو بەڵگەکانی ئەو هاوڕێ ڕەشپێستەی.

ماڵکۆڵم توانی تلیاك پەیدا بکات ئەویش بەهۆی پاسەوانەکان کە بە بەندکراوەکانیان دەفرۆشت. (ئێڵڵا)ی خوشکی پارەی بۆ دەنارد، ئیڵلای یەکەم کەس بێت بۆ بینینی. (فیلبەرت)ی خواناسی برای نامەیەکی بۆ ناردو تیایدا وتبووی کە "کەنیسەکەم دوعات بۆ دەکات" ئەویش وەڵامێکی زۆر خراپی دایەوە.

(هیلدا)ی خوشکی بۆی نووسی کە ئەو پۆستکارتانەی دەیاننێرێت لەبەر خراپیی ڕێزمان و دەست و خەت ناخوێنرێنەوە.. ماڵکۆڵم دەڵێت لەکۆتایی قوتابخانە سەرەتاییەکەوە لە ماسۆن (مەیسن)دا بە مێشکیدا نەهاتبوو هیچ بخوێنێ "لەوانەیە جگە لە هونەری قاچاخچێتی" بۆیە دەستی کرد بەفێربوونی ئینگلیزی و چاك کردنی دەست و خەتی.

دوای ئەوەی برایە بەندیخانە (کۆنکۆرد) فیلبەرتی برای –کە هەمیشە خەریکی چوونە ناو بزووتنەوە نوێکان بوو– نامەیەکی بۆ نارد کەوا "ئاینی سروشتی ڕەشەکانی دۆزیەوە"، وەڵامی ئەم جارەی ماڵکۆڵمیش باشتر بوو بەڵام هەر قسەی وت بە "کەنیسە" نوێکەی براکەی. دواییش نامەیەکی بۆ هات لە (ریجیناڵد)ی برای کە تێیدا دەڵێ جگەرە نەکێشێ و گۆشتی بەراز نەخوات و دوایی پێی دەڵێ چۆن لەبەندیخانە دەردەچێ. ماڵکۆڵم وای زانی براکەی پیلانێکی بەدەستەوەیە بۆ دەربازکردنی، بەهەرحاڵ بەقسەی کرد.. گیراوەکانیش سەریان سوڕما بوو: ڕەشپێستەکان شێتی گۆشتی بەرازن کەچی "شەیتانەکە" گۆشتی بەراز ناخوات.

براو خوشکەکانی لە (دیترۆیت)و (شیکاگۆ)دا ببوونە موسڵمان، دوعایان بۆ ماڵکۆڵمی برایان دەکرد بێتە سەر ڕێی ڕاست. (ئێڵلا) –کەهێشتا نەبووە موسڵمان– واسیتەیەکی بۆ کرد بۆ ئەوەی بنێردرێتە موستەعمەرەی (نۆرفۆلك) کەلە بەندیخانە نەدەچوو، کتێبخانەیەکی گەورەی تێدا بووەو دەمەتەقێی فیکری تیادا دەگێڕدراو پسپۆڕ لەزانکۆی (بۆستن)و (هارڤارد)ی بۆ دەهات.

ماڵکۆڵم ساڵی ١٩٤٨ برایە ئەوێ، لەوێدا (ریجیناڵد)ی برای بچووکی هاتە لای و باسی (ئێلیجا)و (فارد)و (شەیتان)ی کرد، شەیتان پیاوی سپییە، ریجناڵد وای پێ ووت. دوای چەند ڕۆژێك هاتەوە لای و باسی شەیتانی سپی بۆ کردەوەو بۆی باس کرد چۆن ئەو شەیتانە مێشکی مرۆڤی ڕەشپێستی سڕیوەتەوە.

قسەکانی دوو سەردانەکە کاریان تێکرد، ئێستا بۆ یەکەمین جارە بیر لەشتی جددی دەکاتەوە. دوابەدوای ئەمە ڕۆژانە نامەی لەبراو خوشکەکانییەوە بۆ دەهات و شتی زیاتری زانی لەبارەی مێژووی مرۆڤی ڕەش و ئەو مێشك سڕینەوەیەی سپییەکان لەگەڵیدا کردوویانە. (هیلدا)ی خوشکی بۆی گێڕایەوە چۆن پیاوی سپی لەسەر زەوی پەیدا بوو "کە چیرۆکێکی خەیاڵییەو پڕە لەڕق لەو پیاوی سپییە"[٣٦]، ماڵکۆڵم دەڵێ دوای ئەم قسانە :

"وەك چۆن هەموو هەستە ئاژەڵییەکانی گیتۆو دارستان و هەستی ئاژەڵیی ڕێوی و گورگ و تاوانکاری.. بەبادا چووبن".

[٣٦] ئەو چیرۆکە مایەی تووڕە بوونی موسڵمانی ڕۆژهەڵات بوو. بەڵام ماڵکۆڵم لۆمەیان دەکات کە کارێکی وایان نەکردووە ئیسلامی ڕاستەقینە بەڕۆژئاوا بگەیەنێ و ئەمە ڕێگە خۆش دەکات بۆ چیرۆکی وا..

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

ئینجا موعاناتی ماڵکۆڵم دەستی پێکرد، زۆر بەزەحمەت نانی بۆ دەخورا. خەریك بوو لە برسانا بمرێ‌و هاوڕێیانی بەندیخانەو لێپرسراوان سەغڵەت ببوون "سەخت ترین‌و جوانترین موعانات بوو کەبەسەرم هات".

نامەیەکی بۆ (ئێلیجا) نووسی ئەویش وەڵامی دایەوە. نۆرەی نوێژکردن هات، ناخۆشترین شت بوو لای چونکە وەك دەڵێ چۆك دادانی تاوانباران لەسەر دڵ زەحمەتە:

"مـن تەنـها بـۆ چارەسـەرکردنی قفڵێـك کـاتی دزی بەسـەر ئـەژنۆدا چۆکـم دادەدا"

کاتێکیش توانی چۆك بۆ خودا دابدات‌و ئاوا بمێنێتەوە:

"نەمزانی چی بۆ خودا بڵێم".

خێرا گۆڕانکاریی بەسەردا هات. ماڵکۆڵم ئاکارێکی هەبوو: هەرکاتێك بڕیاری دەدا زوو دەکەوتە کار. خۆی زۆر سەرقاڵ کردبوو، نامەی زۆر دەنارد بۆ ئێلیجا و خوشك‌و براکانی‌و هاوڕێیـانی گومڕایـی بـەڵکو هـەتا بـۆ لێپرسراوانی دەوڵەت‌و بۆ سەرۆك کۆمار خۆی، تاوانەکانی سپیپێستەکان دەخستە بەردەم ئەم لێپرسراوانە، بێ گومان هیچ لەم نامانە نەدەخوێنرانەوە –ئەوە ئەگەر گەیشتبێتنە جێ.

بـۆ چـاککردنی دەسـت‌و خـەتی‌و زانینـی وشـەی نـوێ فەرهـەنگێکی وەرگـرت‌و هـەمووی نووسـییەوە، بەفەرهەنگ‌و نامەکانییەوە "ڕەنگە دوو ملیۆن وشەم نووسیبێ".

هەروەها سەرقاڵی خوێندنەوە بوو، تا سەعات سێ یان چواری بەیانی‌و لەبەر ڕووناکییە کەمەکەی داڵانەکە. ڕۆژبەڕۆژ هەستی دەکرد حەزکردنی بە هاوڕێتیی سپییەکان زیاتر لە هاوڕێتی کردنی ڕەشـەکان تاوانـە، کە ئـەو گۆڕانکارییانەشـی بەسـەردا دەهـات پێوەنـدی خـۆی لەگـەڵ ڕەشـەکاندا پتـەوتر دەکـرد. باسـی مێـژووی ڕەشەکانی بۆ ئەو برایانەی باس دەکردو بۆی بـاس دەکـردن چۆن سپییەکان توانییـان مێشکیان بسڕنەوە کە گوایە هەرچییەك سپیتر بێ باشترە، زۆر جار بەشێکیان توند ڕادەچڵەکان دواییش دەکەوتنە بیرکردنەوە.

کە دەیزانی هاوڕێکەی "پێ گەیشت" بانگی دەکرد بۆ شوێنکەوتنی (ئێلیجا). دەشبوایە وریا بووایە چونکە دەکرا نەگبەتێکی مێشکسڕاو، "مام تۆمێك" خەبەر بداتە سپییەکان.

مـاڵکۆڵم هـەر خـۆی بانگەوازکـەری نـاو بەندیخانـەکان نـەبوو، لەهـەموو بەندیخانـەکاندا بـانگخواز هـەبوون، ئیسلام لەناویاندا بەخێرایی بڵاودەبووەوە، بەندکراوەکان زیـاتر لەڕەشـەکانی دەرەوەی بەندیخانەکان سروشـتی پیاوی سپییان دەزانی، ئەم بڵاوبوونەوەی ئیسلامیش ببووە مایەی ناڕەحەتیی حکومەتی ئەمریکا.

بەندیخانە جێگەی کۆکردنەوەی ئەندام بوو.. ڕەشپێستێکی بەندکراو دەڵێت "ئەگەر موسـڵمان نەبوومایـە دەبوومە پیاوێکی شێت"[37].

دوای ئەمە ماڵکۆڵم لە دەمەتەقێیە هەفتانەکەی نـاو بەندیخانـە بەشـداری کـرد، هەرچـەندە وەکـو ڕۆشـنبیرێك قسەی نەدەکرد بەڵام بەدەموزمان بوو، هەموو قسەکانیشی دەربارەی مێژووی ڕەشەکان‌و ئەو چەوسـاندنەوەیەی تووشی ببوون‌و تووش دەبن.

[37] D.David TéléObs. 141,p.3.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

ئەم کارانەی ماڵکۆڵم بیوونە هۆی ئەوەی لێپرسراوان لەبەندیخانەدا نەهێڵنەوە، بیانوویەکیان لێ گرت و گەڕاندیانەوە (چارلستن) بیانووەکەش هیچ بوو: ماڵکۆڵم دەرزی لەخۆی نەدابوو.

لە (چارلستن)یشدا ماڵکۆڵم لەقسە نەکەوت. ڕۆژێك وای لەمامۆستا سپییەکەی وانەی ئاین کرد دان بنێ بەوەی کە (پۆڵس) –لەبەرئەوەی عیبری بوو– ڕەشپێست بوو (یاخود ڕەنگدار)، دوا بەدوای ئەوەش لەمامۆستاکەی پرسی: "ئەی ڕەنگی مەسیح چی بوو؟ ئەویش عیبری بوو.. وا نییە؟"

هەموو گیراوەکان ڕاست بوونەوە.. ئەمە ڕاستییەکی سەیر بوو لایان چونکە کەنیسەکان مەسیح وەکو چاوشینێکی قژ زەرد وێنە دەکەن هەرچەندە مەسیح لەڕۆژهەلاتدا لەدایك بووەو ژیاوە.

هەر ئەو شەوە ئەو قسەیە لەناو گیراوەکان بلاوبووەوە تەنانەت لە سجنە ئینفرادییەکانیشدا.. بۆ کوێش دەچوو گیراوەکان ئیشارەتی پشتگیری کردنیان بۆ دەکرد.

هەر دەرفەتێکیش بۆ ماڵکۆڵم دەڕەخسا لەڕەشێك نزیك ببێتەوە پێی دەوت: "پێم بڵێ.. کابرایەکت بیستووە ناوی ئێلیجا بێ؟"

بانگەواز بۆ ئیسلام

ماڵکۆڵم پاش حەوت ساڵ بەرەڵا کرا، واتا سێ ساڵ پێش تەواوکردنی ماوەکە، خۆی دەڵێ: دیار بوو بەرپرسان وایان بەباش زانی لەدەرەوەی بەندیخانەدا بێ نەك لە ناوەوەی.

ماڵکۆڵم چووە (دیترۆیت) لای (وێلفرێد)ی برایو لای جوولەکەیەك کاری کرد، ماڵکۆڵم بینی چۆن جولەکەکان دەستی ڕەشپێستان دەبڕن، جوولەکە شت بەقەرز دەدەنە ڕەشەکان –ڕەشەکانیش بەدوای شتی وادا دەگەڕان– بەڵام بە سێ یان چوار ئەوەندەی نرخی ڕاستی شتەکە. برە زۆرەکەی سووەکەش لەعەقدەکەدا بەپیتی وا بچووك دەنووسرا کە نەدەخوێنرایەوە.

ماڵکۆڵم یەکتر خۆشویستنو ڕێزگرتنی موسڵمانانی بینی، چووە ناو جیهانێکی نوێی پاکی دوور لەو گەندەڵییە بەربلاوەی کۆمەڵگەی ئەمەریکی. لەماڵی براکەشیدا تامی ژیانی ناو خێزانێکی ئیسلامیی چەشت، کڕنووشی داو سوپاسی خودای کرد.

ماڵکۆڵم بیری لە برا ڕەشەکانی دەکردەوە کەلەناو گۆمدا دەژیانو کەتا دوێنێ خۆی یەکێك لەوان بوو. ویستی گەورەترین ژمارەیان بانگ بکرێنو بایەخێکی گەورەتریان پێ بدرێ، (ئێلیجا) ئەمەی پێ خۆش بوو پێی وت کەخۆی لەگەڵ لاوەکاندا خەریك بکات.

(ئێلیجا) یەکەم کەس بوو کە ماڵکۆڵم لێی بترسێ بەڵام ئەو ترسە وەکو ترسی تر نەبوو. ماڵکۆڵم (ئێلیجا)ی دەبینی بەدەستی خۆی گسك لە دوکانەکانی موسڵمانە ڕەشەکان دەداو فێریان دەکات کە تەمەڵی گوناهە، ئەوەش کە زیاتر لەمێشکی ماڵکۆڵمدا چەسپیبوو نموونەیەکی (ئێلیجا) بوو کە پەرداخێك ئاوی پیسو پەرداخێك ئاوی پاکی داناو وتی: ئەگەر بتەوێ بیروباوەڕەکانم بچێنی قسەی خراپ بەو کەسە مەڵێ کە پەرداخەکەی پیسە. هەر ئەوەندە پەرداخە پاکەکەی خۆتی پێ پیشان بدە.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پیگەی زاگرۆس

ماڵکۆڵم دەڵێ: بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا زۆر پەیڕەوی ئەم ئامۆژگارییەم نەدەکرد چونکە هەمیشە حەزم دەکرد دەمەقاڵە بکەم‌و بە خەڵك بڵێم پەرداخەکەتان پیسە!

(ئێڵیجا) زۆر ئامۆژگاریی دەکرد کە دەبێ پەلە نەکات بەڵام ماڵکۆڵم ئارامی نەدەما کاتێك ڕەشەکانی دەبینی بەو شێوەیە نوقمی زەلکاو ببوون.

چالاکییە بێوچانەکەی ماڵکۆڵم بووە هۆی زۆربوونی ژمارەی ئەندامانی (نەتەوەی ئیسلام).

دوای ساڵێکیش بووە (پاستوور)ی[38] پەرستگەی ژمارە (١) لە (دیترۆیت)دا.

ماڵکۆڵم هەموو ئێوارەیەك بۆ "ڕاو" دەچوو. خەریك بوو مێشکی دەتەقی کەدەیبینی ڕەشە گومڕاکان گوێ ناگرن بۆ ئەو کەسانەی هاتوون لەو تاریکییە دەریان بێنن.

موسڵمانان لەباڕو چایخانەکاندا بەدوای تلیاکخۆران‌و لادەران دەگەڕان بۆ چاککردنیان، موسڵمانان زۆر بەئارام بوون لەگەڵ تلیاکخۆران‌و جاری وا بوو ساڵێکیان پێ دەچوو بۆ چارەسەرکردنی یەك تلیاکخۆر.

موسڵمانان ڕێگایەکی تایبەتیان هەبوو. ماوەیەك لەگەڵ تلیاکخۆرەکە خەریك دەبوون تا ئەو ڕاستییە لەمێشکیدا دەچەسپی:"کارەکەت هەڵەیەو بەهۆی پیاوی سپییەوە وات لێهاتووە"، لە قۆناغێکی دیاریکراویشدا پێی دەوترا ببێتە ئەندامێکی (نەتەوەی ئیسلام) تا لە تلیاك ڕزگاری ببێ، دواییش بانگ دەکرا بۆ چێشتخانەی ئیسلامی، لەوێشدا موسڵمانی ڕەشپێستی خاوەن کەرامەت‌و ڕێزگرتن دەبینی، تەماشا دەکرد بە (برا)و (کاك) بانگ دەکرێ، تلیاکخۆر دوای ئەمە بڕیاری دەدا واز لە تلیاك بێنێ، بەهۆی وەستانیش لەتلیاکخواردن تووشی ئازارێکی گەورەی وەك گیانەڵا دەبوو، برا موسڵمانەکانیش شەوو ڕۆژ بەنۆرە بەدیارییەوە دەمان تا بەم قۆناغەدا تێدەپەڕی، ئەگەر تلیاکخۆرەکەش ئافرەت بێ، خوشکانی موسڵمانی لەگەڵدا دەبوون.

هەر ئەم تلیاکخۆرانەش خۆیان دوای ڕزگاربوونیان دەچنەوە ناو برا ڕەشەکانیان بۆ "ڕاو"و دەبنە هۆی ڕزگاربوونی ژمارەیەکی تر.

ماڵکۆڵم دەڵێ کەوا کاری موسڵمان ئەوەندە سەرکەوتوو بوو دەزگاکانی تەندروستیی سەر بە حکومەت دەیانویست بزانن چۆن موسڵمانان لەم بوارەدا کار دەکەن[39] ماڵکۆڵم داخی ئەوە دەخوات کە لە جیاتی سوپاس کردن هێرشیان دەبرایە سەر لەکاتێکدا ئەگەر پێست سپییەك یان ڕەشێك کە سپییەکان "لێی ڕازین" چارەسەرێکی وا بدۆزنەوە ستایش دەکران‌و خەڵاتیان دەدرایە.

موسڵمانان سوودێکی گەورەیان بەکۆمەڵگە دەگەیاند:

"پێم وترا کەوا ئەو تاوانانەی تلیاکخۆران دەیکەن لە نیویۆرکدا (ساڵی) بایی چەند ملیار دۆلارێکە"

ئەوەش چونکە تلیاکخۆر کار ناکات بەڵکو دزی دەکات، ئافرەتیش وردە دزی دەکات یان دەبێتە لەشفرۆش.

ئەندامانی نەتەوە ڕوویان دەکردە شوێنی جۆراوجۆر بۆ "ڕاو". ماڵکۆڵم دەڵێ کەوا بۆیان دەرکەوت باشترین جۆرە "نێچیر" ئەوانەن کە ڕوو دەکەنە کەنیسەکان. موسڵمانەکان نزیك نەدەکەوتنەوە لە کەنیسە گەورەکان کە

---

[38] ئەو کاتە بۆ (ئیمام) وشەی پاستووریان بەکاردەهێنا کەناوی قەشەی لقێکی نەصرانییەتە.

[39] تا ئەم کاتە سەرکەوتوویی موسڵمانان بەردەوامە.

بەزۆری ڕەشپێستە "بورجوازییەکان" ڕوویان تێدەکردن.. ئەمانە زۆر لەخۆیان بایی ببوونو زۆر مەبەستیان بوو پلەو پایەی خۆیان بپارێزن.

زۆری ئەو کەسانەش کە لە کەنیسە بچووکەکان "ڕاو دەکران" ئافرەت بوون، لەکاتێکدا پیاوەکانیان لە کۆبوونەوەکانی قەومییە ڕەشەکان ڕاو دەکرد. ماڵکۆڵم قسەی بۆ ئەو ئافرەتانە دەکرد:

"پیاوی ڕەشپێست ڕێزی دەست ناکەوێ تا فێر نەبێ چۆن ڕێز لە ئافرەتی ڕەشپێست بگرێ"

پاش قسەکردن بۆیان داوایان لێ دەکات هەریەکێك بڕوای بەو قسانە هەیە هەڵسێتە سەرپێ: هەمووشیان هەڵدەستان بەڵام کە دەیووت ئەوەی ئامادەیە شوێنی ئێلیجا بکەوێ با هەڵسێتە سەرپێ زۆر کەمیان هەڵدەستان.

ئەو ئافرەتانە بەر لەهەموو شتێك لەبنەما ئەخلاقییەکانی نەتەوە دەترسان چونکە نەدەبووایە موسڵمانی ڕەشپێست مەشروب بخواتەوە یان زینا بکات یان گۆشتی بەراز بخوات یان جگەرە بکێشێ و تلیاك بەکاربهێنێ یان دزی بکاتو درۆ بکات یان ڕەفتاری خراپی هەبێت لەناو خێزانی خۆیدا بەتایبەتی لەگەڵ ئافرەتدا.

ماڵکۆڵم سوور دەبوو لەسەر ڕوونکردنەوەی هۆکانی پەسەندکردنی ئەم بنەمایانە:

"سپیپێست دەیەوێ ڕەشپێست وەکو مرۆڤێکی بێ ڕەوشت، پیس، نەزان، بمێنێتەوە، چەندیش ئاوا بمێنینەوە هەر دەبێ لەسەر ئەژنۆ چۆك دابدەینو پیاوی سپیپێست وەکو ئاغای ئێمە بمێنێتەوە"[٤٠]

ئێلیجا ماڵکۆڵمی بۆ (بۆستن) لای برا (لۆید ئێکس) نارد، پاش سێ مانگ توانیان مزگەوتێکی بچووك لەوێدا بکەنەوە، ئێلڵای خوشکیشی بۆ یەکەم جار هات بۆ گوێ گرتن، بڕوای نەدەکرد ئەوەی بۆ خەڵك قسە دەکات ماڵکۆڵمی برایەتی. ماڵکۆڵم گۆڕانێکی گەورەی وای بەسەردا هاتبوو کە لە بڕوای ئێلڵادا نەبوو ڕوو بدات. ئێلڵا دوای پێنج ساڵ بووە موسڵمان.

پاشان ماڵکۆڵم بووە پاستووری پەرستگای ژمارە (١)ی شاری (فیلادێلفیا)، دوای مانگێکیش بووە پاستووری پەرستگای (٧)ی نیویۆرك ئەویش دوکانێکی بچووك بوو کرایە مزگەوت. زۆر خۆش حاڵ بوو چونکە دەیزانی کاری چاك لە (هارلم)ی نیویۆرکدا دەکرێ، بەم جۆرەش ماڵکۆڵم گەڕایەوە هارلم بەڵام چۆن گەڕانەوەیەك.

لەم کاتانەدا بەملاو بەولادا گەشتی دەکرد، هەموو چوارشەممەیەك وتاری لەپەرستگەی (١٢)ی فیلادێلفیادا هەبوو، پەرستگەیەکی لە شاری (سپرنگفیلد)ی (ماستچوسێتس) دانا ئەویش بەیارمەتیی (ئۆسبۆرن ئێکس) کە لەسەر دەستی ئەو لەبەندیخانەدا بووە موسڵمان. ئافرەتێکیش بانگی کرد بۆ شاری (هارتفۆرد)و (١٥) ئافرەتی خزمەتکاری تریان بانگ کردو بەم جۆرە پەرستگای ژمارە (١٤)ی شاری هارتفۆرد کرایەوە. دوایی یارمەتی برایانی دا لە کردنەوەی پەرستگای (١٥)ی (ئەتلانتا). وەك دەشڵێ زیاد لەسەد مزگەوتی دامەزراند یان یارمەتیی موسڵمانانی دا لە دامەزراندنیان.

---

[٤٠] ئەمەش کاری داگیرکەری ڕۆژئاواییە لەکۆنو نوێدا: دەیەوێ هیچ بەهایەکی ڕەوشتی نەمێنێ لە وڵاتە بچووکەکاندا تا گەلەکەو بەتایبەتی لاوان نوقمی ئارەزوو بنو توانی بەرگریان نەمێنێ و ئەو ئاغایەتییەکەی خۆی بسەپێنێ، زۆریش لەمێشك سڕاوە ئارەزوو پەرستەکانی لای خۆمان ئامادەی ئەمەن.

ژمارەی ئەندامانی نەتەوەو ئەوانەی ئەندام نەبوون یان هەر موسڵمان نەبوون و بۆ گوێگرتن دەچوون لەزۆربووندا بوو. ئەوساش پەرستگەی ژمارە (١) لە (دیترۆیت)دا شانازیی بەوە دەکرد کاروانێکی دە سەیارەیی بنێرێتە شیکاگۆ بۆ گوێگرتن لە ئێلیجا بەڵام پاش ئەوە ناوچەکانی کەناری ڕۆژهەڵاتی ئەمریکا ١٥٠و ٢٠٠ و تەنانەت ٣٠٠ پاسیان دەنارد جگە لەسەدان کەس کە بە سەیارەی خۆیان دەچوون.

ماڵکۆڵم (بیتی ئێکس)ی مارەکرد، (بیتی) یەکێك بوو لەچەندین ئافرەتی تر کە بەهۆی موسڵمان بوونیانەوە تووشی کێشە ببوون لەگەڵ خێزانەکانیان. کەسوکاری بیتی، کە بەخێویان کردبوو، ناچاریان کرد یان واز لە ئیسلام بێنێ یان خوێندنی تەواو نەکات بەڵام ئەو خۆڕاگربوو، کارێکیشی دۆزییەوە تا ئەو کاتەی لەگەڵ کەسوکاریدا بەینی چاك بووەوە[٤١].

تا ئەو ساڵە کەس لەنیویۆرکدا ناوی (نەتەوە)ی نەبیستبوو تا ڕووداوێك بووە هۆی ناساندنی (نەتەوە) بەخەڵك. (جۆن هنتۆن)ی موسڵمانی ڕەش لەلایەن پۆلیسەکانەوە تەعدای لێ کرابوو، وەڵامی موسڵمانان ڕێکخراو و پتەوبوو، دواییش توانییان ٧٠هەزار دۆلار وەك قەرەبوو دەست بکەوێ کە زۆرترین پارە بوو بدرێتە ڕەشپێستێك.

دوو شتی تر ناوبانگیان دایە (نەتەوە): کتێبەکەی ئێریك لنکۆڵن: (موسڵمانە ڕەشەکانی ئەمریکا)، کەلەسەرەتادا نامەی دکتۆرا بوو، دووەمیش فیلمێکی تەلەفزیۆنی دەربارەی (نەتەوە)، ئەم فیلمە سپییەکانی تۆقاند، ڕۆژنامەکانیش ڕشانەوە: "کینە.. کینە"، "دوژمنانی مەسیح"، "نێردراوانی کینە"، "فاشیستی ڕەش"..

جاشە ڕەشەکانیش دەیانزانی چی بڵێن، پێویستیان بە فەرمان نەبوو، فێرکرابوو چی بکەن لە باری وادا.

ئێلیجا هەمیشە داوای لە موسڵمانان دەکرد بە ئارام بن و وەڵامی هێرشەکانی پێشەوا ڕەشەکان نەدەنەوە نەوەکو یەکرێزیی ڕەشەکان تێك بچێ بەڵام هێرشەکانی ئەمان زۆرترو دڕندانەتر دەبوو تا ئێلیجا ئارامی نەماو فەرمانی دا وەڵامیان بدرێتەوە.

ماڵکۆڵم باشترین وەڵام دەرەوەی دوژمنان بوو، وەکو ڕۆژنامەنووسێکی سپیش دەڵێ: سەرکەوتوویی ماڵکۆڵم لەتەلەفزیۆن و لەکۆبوونەوە گەورەکاندا ترسی دەخستە دڵەوە، لەکۆتاییشدا زۆر لەدوژمنە ڕەشەکانی بێدەنگ دەبوون لەو کاتەی ئەو قسەی دەکردو گوێگرە سپییەکانیش دەپەشۆکان.

ماڵکۆڵم وەسفی یەکەم مێزگرد لەستۆدیۆدا دەکات کە بۆ ئەو و بۆ ڕەشپێست و سپیپێستی لایەنگری "تێکەڵبوون" گیرابوو.

شەیتانە سپیپێستەکان و بووکەشووشەکانی سەر شانۆی سەربەوان گەمەی هاوڕێتییان تەمسیل دەکرد.. گاڵتەیان لەگەڵ یەکتر دەکردو بەناوی یەکەم یەکتریان بانگ دەکرد.

[٤١] یەکێك لە کێشەکانی ئافرەت ئەو فشارەیە کە کەسوکاری یان کۆمەڵگە دەیکەن کاتێك موسڵمان دەبێت، ئەم فشارە تەنانەت لە کۆمەڵگە موسڵمانەکانیشدا هەیە کاتێك ئافرەتێك بڕیار دەدات حجاب بپۆشێ و لە هەندێك وڵاتدا دەگاتە ئاستی حکومی. نموونەی ئەمە زۆرە بەڵام زیاتر تەرکیز دەکرێتە سەر ئەو خێزانانەی زۆر لە کچەکانیان دەکەن خۆیان بپۆشن.

"ئای لەم درۆیانە! ئەمە وای لێدەکردم حەز بکەم بڕشێمەوە"

تەنانەت لەگەڵ ئەویشدا خۆیان وەکو هاوڕێ پیشان دەدا لەکاتێکدا ئەوان بۆیە لەو ستۆدیۆیەدان "بۆ ئەوەی ڕیخۆڵەکانم دەربهێنن".

هەرئەوەندەش وشەی "جیابوونەوە"ی بەزماندا هات هاواریان لێ هەڵسا "ئێوە بانگەواز بۆ ئەو شتە دەکەن کە ڕەگەزپەرستە سپییەکان داوای دەکەن".. ئەویش جیاوازییەکەی ڕوون دەکردەوە:

"ئێمە کەمتر لە ئێوە جیاوازیمان دەوێت.. ئێمە داوای جیابوونەوە دەکەین.. ئەمەش هەمان واتا ناگەیەنێت (..) جیاکردنەوەی ڕەگەزپەرستە بریتییە لەو دەست بەسەرداگرتنەی کە بەرزەکان بەسەر نزمەکاندا دەیسەپێنن لەکاتێکدا جیابوونەوەی ئەنجامی ڕێکەوتنی نێوان دوو لایەنی یەکسانە"

دوای ئەم مێزگردە یەکەمە مێزگردەکان بەردەوام بوونو زۆرتر دەبوون:

"لەهەموو جارێکیشدا خۆم لەناو ستۆدیۆدا دەبینییەوە دەچوومە تەنیشت ئەو بووکەشووشە ڕەشانەی شەیدای تێکەڵبوونو شەیدای مێشکسڕینەوەنو هەموو جارێك ئەو شەیتانانە (سپییەکان) هەوڵیان دەدا پێستم کەوڵ بکەن.."

ڕەخنەکانی ماڵکۆلم نزمێتیی پێشەوا ڕەشەکانی ژێر دەسەڵاتی سپییەکانی دەردەخست.. ماڵکۆلم باسی (ڕێپێوان بۆ واشنتن) دەکات کە کارێکی جەماوەری بوو و حکومەتی ئەمەریکیی تۆقاند بەڵام حکومەت توانی کارێك بکات ئەو "پێشەوایانە" دەست بەسەر ڕێپێوانەکەدا بگرنو بیکەنە سێرك[42].

ڕێکخراوە ڕەشەکان پێشبڕکێیان بوو لەسەر دەستکەوتنی پارە تا ئەوکاتەی سپیپێستێك پێی وتن کەئەم شەڕە لەسەر چەند فلسێك پایەی ڕێکخراوەکان دەخاتە مەترسی، ئەوانیش خۆیان یەك خستو٨٠٠ هەزار دۆلاریان دەستکەوت.. پارەی سپیپێستەکان بۆ ئەوەبوو ڕەشەکان ئامۆژگاری بکرێن کە هێمن بنو "نەیقەومێنن". چەند ناودارێکی سپی لە ڕێپێوانەکەدا ئامادەبوون ئینجا "تێکەڵبوونخوازان" -کە تا دوێنێ ڕێپێوانەکەیان بەدڵ نەبوو– پاڵەپەستۆیان کرد.. هەریەکێکیان دەیویست پیشانی بدات کە ئەو یەکەم کەسە بەشداری دەکات، دروشمو لافیتەو سروودیان بۆ ئامادەکرابوو، هەموو شتێکیان بۆ ئامادەکرابوو تەنانەت بۆشیان دیاریکرابوو "لەکوێدا لەهۆش خۆیان بکەون".

[42] دەستگرتن بەسەر جموجوولە جەماوەرییەکان بەهۆی چەند کەسایەتییەك کە مەبەستی یەکەمیان ڕەزامەندیی دەسەڵاتە شتێکە زۆر بینراوە، هەر لە کوردستانی خۆماندا سەرنجی ئەو جموجووڵەی بۆ دیاریکردنی چارەنووسی کوردستان پاش نەمانی ڕژێمی سەددام کراو تێبینی بکە چۆن لەبار برا.

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

ڕێپێوانی گەل کرایە شانۆییەکی کۆمیدی، ئەو ئەندامانەی کۆنگرسیش کە دژی مافە مەدەنییەکانی ڕەشەکانن لەسەر ڕای خۆیان مانەوەو ڕای خۆیان هەر نەگۆڕی.. ئەم مافانەی کە هیچ نرخێکیان نییە بە ڕەشەکان ڕەوا نەزانران:

"ئێمە لەئەمریکادا بەباشی دەزانین پەنا بەرینە بەر فێڵو بەدوای کەلەبەرێك بۆ خۆ دەربازکردن، ئێمە بەرەورووی کێشە ڕاستەقینەکان ناوەستین"[٤٣].

ڕەشەکان هێمن کرانەوە بەڵام هەر دەبوایە بیانزانیایە کە ئەم جارەش دیسان سپییەکان گرەوەکەیان بردەوە بۆیە جارێکی تر تەقینەوە، بەم جۆرەش لە "هاوینی دووروودرێژی سووتێنەر"ی ١٩٦٤ قەوما بەڵام قەومانی ئەم جارە خراپتر بوو.

کۆبوونەوە گشتییەکان (نەتەوەی ئیسلام) بەردەوام گەورەتر دەبوون، ئەوەتا لەکۆبوونەوەیەکدا دە هەزار ڕەش هاتبوون، بەوپەڕی ڕێکوپێکییەوە کۆبوونەوەکە بەڕێوە برا، ئیمامی مزگەوتەکان دەهاتنو بەتەوقە لەگەڵ یەکترو بە "السلام علیکم" سڵاویان لەیەکتر دەکرد. چەند کەسێك قسەیان دەکرد:

"جۆن عەلی سکرتێری نەتەوە یان لویس ئێکس قسە دەکەن یان خوشکە تاینیتا باسی بەشدارییە سەرەکییە گرنگەکەی ئافرەتی موسڵمان لەنەتەوەدا دەکات".

دوای ئەوەش ماڵکۆڵم بەخێرهاتنی (ئێلێجا) دەکرد ئەویش دێتو سڵاویان لێ دەکات: "السلام علیکم"، موسڵمانانیش بەیەك دەنگ وەڵامی دەدەنەوە: "السلام علیکم".

وتارە گەرمەکەی (ئێلێجا)و وەڵامەکانی دانیشتوان (تەنانەت ڕەشپێستە نەصرانییەکانیش وەڵامیان دەدایەوە) وای لەکۆبوونەوەکە دەکرد "لەدانیشتنی دەوری ئاگری سەربازگە بچێ".

لەم کۆبوونەوە گشتییانەدا ڕێگە بە سپیپێستەکان نەدەدرا ئامادە بن. بۆیە پێشەوا ڕەشپێستەکان هێرشیان دەبردە سەر نەتەوە "بانگخوازانی جیاکردنەوەی ڕەگەز پەرستی ڕەش!ڕەگەزپەرستان" .. چەند سەیرە:

"ئەمە لەکاتێکدا جیاکردن دژی ڕەشپێستەکان لەسەرتاسەری ئەمریکادا پیادە دەکرێت".

---

[٤٣] ڕووداوەکانی ئەم ڕۆژانەمان ئەمە دەسەلمێنێ: ئەمەریکا سوور دەزانێ کورد ویستبووی نەك تەنها لە سەددام ڕزگاری ببێ بەڵکو هەروەها شتێکی زیاتری دەستبکەوێ کەچی خۆی لە داواکارییەکانی کورد گێل دەکات، ئەمەریکا دەزانێ ئەو پشتیوانییە بێسنوورەی بۆ ئیسرائیلو بێدەنگبوونی لە تاوانەکانی ڕقێکی گەورەی بۆ دوستکردووە لە جیهانی ئیسلامیداو هۆی سەرەکییە بۆ ئەو هێرشانەی دەکرێنە سەر بەڵام خۆی گێل دەکاتو پشتیوانییەکە (بەم جۆرەش ڕقی موسڵمانان) زیاتر دەکات، هەروەها داگیرکردنی عیراق هۆی ئەو هەموو کوشتارو نەهامەتییانە بوو و بەشی زۆری عیراقییەکان دژ بە ئەمەریکان بەڵام هێشتا جۆرج بوشی کوڕ خۆی گێل دەکاتو باسی هێنانی ئازادی بۆ عیراق دەکات. ئەمەریکاش بەدرێژایی مێژووی پشتیوانیی دیکتاتۆرەکانی کردووەو ئەو پشتیوانییەی بۆتە هۆی ئەوەی گەلان زیاتر ڕقی لێ هەڵگرنو ڕووبکەنە دوژمنەکانی (ئەو کاتە یەکێتیی سۆڤیێتو وڵاتە سۆشیالستەکان بەگشتی)و زیاتر ڕوو بکەنە ئەو ئایدیۆلۆجیایەی کە ئەمەریکا بە هەڕەشەی دەزانی (ئەو کاتە مارکسیەت بەڵام ئەمەریکا هەر سوور بوو لەسەر ئەو سیاسەتانەیو لەسەر ئەو خۆ گێلکردنە.

لەکۆبوونەوەکاندا ماڵکۆڵم سەرانی F.B.I و پۆلیسی نهێنی تری دەناسییەوە. جگە لەم هاتنەیان بەدزیەوە ئەمانە بە ئاشکرایی بۆ پرسیارکردن دەهاتنە لای موسڵمانان، ئێلیجا نەدەترسا: "چیم پێویستە هەمە، ئەویش ڕاستی". باشترین سیخوڕ مرۆڤی ڕەشپێست بوو، جاش باشترین ئامێرە، بەلاّم چونکە بزوتنەوە ئیسلامییەکە بزوتنەوەی ڕابوون بوو ئەو سیخوڕانە کە دەهاتن و گوێیان دەگرت و ڕاستییەکەیان دەزانی وازیان لە سیخوڕی دەهێنا یان لای دەزگای موخابەرات دەمانەوەو هەواڵیان بۆ برا ڕەشەکانیان دەبرد، ئەمە لەکاتێکدا دەستی ئەم دەزگایانە گەیشتبووە بەرزترین ئاست، ئاستی پێشەوایان، لەبزوتنەوە ڕەشەکانی تردا، ئەمانە ڕێکخراوی خەوی تلیاکاوی و نۆکەرایەتی بوو.

ئیسلامی ڕاستەقینە

ئێلیجا محمد پیر ببوو، کۆبوونەوەو وەستانی زۆر ماندووی کردبوو لەبەرئەوە لەجاران زیاتر پشتی بە ماڵکۆڵم دەبەست بۆ ئەو بڕیارو کاروبارانەی کە زۆر گەورە نەبوون، ئێلیجا پێی وتبوو: دەمەوێ بەناوبانگ بیت بەلاّم بزانە کە مرۆڤی ناودار حەسوود بۆ خۆی دروست دەکات.

ماڵکۆڵم دەڵێ لە ساڵی (١٩٦١)ەوە دەیبیست کە لە پاشەملە باسی دەکرێ گوایە دەیویست ئەو ببێتە خاوەنی (نەتەوە)، شتێك کەقەت لە ماڵکۆڵمی خەمخۆری گەلەکەی نەدەوەشایەوە.

ماڵکۆڵم پێشتر قسەی بیستبوو لەبارەی کاری ناڕەوای ئێلیجا بەلاّم هەرگیز ئەم قسانە کاریان تێ نەدەکرد، بڕوای بە ئێلیجا قایم بوو، بەلاّم لەماوەی ساردبوونی پێوەندییەکەی بە ئێلیجاوە قسەکان کارێکی تێکدەریان هەبوو:

"خەوی ناخۆشم دەبینی، مێردزمە بەناونیشانی گەورەوە"

ناچار بوو، چووە لای والاّس محمد کوڕی ئێلیجا بۆ "فریاکەوتنی باوکی" والاّسیش پێی وت کە لەوە ناچێ باوکی پێویستی بەیارمەتی بێ. دواییش ئێلیجای بینی و بۆی گێڕایەوە چی لەبارەیەوە دەوترێ، وەکو باوك و کوڕێکیش قسەیان لەگەڵ یەکتر کرد.

کوشتنی سەرۆك جۆن کێنێدی (١٩٦٣) برینەکەی قووڵتر کرد، ئێلیجا فەرمانی دابوو کەس لە موسڵمانان لەم بارەیەوە هیچ نەڵێ، بەلاّم کە ڕۆژنامەگەرێك لەماڵکۆڵمی پرسی ئەو وەلاّمی دایەوە کە کوشتنی کێنێدی ئەو پەندەی بەسەردا دەچەسپێ کە دەڵێ "مریشکەکان دەگەڕێنەوە کولانەکەی خۆیان" واتا کینە چەکێکی کوشندەیە دەگەڕێتەوە ملی خاوەنەکەی.. کینەی مرۆڤی سپیپێست، ئەم جارە مرۆڤێکی سپیپێستی تلانەوە.

ڕۆژی دواتر ئەم قسەیە لەڕۆژنامەکاندا بلاّوکرایەوە، کە ماڵکۆڵمیش چووە لای ئێلیجا لۆمەی کرد: "دەزانی کە خەڵکی کێنێدییان خۆش دەویست". ئینجا فەرمانی دا کە بۆ ٩٠ ڕۆژ "قسە نەکات".

ماڵکۆڵم دەڵێ ئامانجی ئێلیجا دوورخستنەوەی بوو لە (نەتەوە). ڕۆژ بەڕۆژیش پێوەندییەکەیان خراپتر دەبوو تا ماڵکۆڵم جیا بووەوەو ڕێکخراوی "یەکێتی ئەفرۆ – ئەمریکییەکان"ی دامەزراندو کەمێك لەهاوڕێ کۆنەکانی چوونە پاڵی. بەم جۆرەش.. دەسەلاّتدارانی ئەمریکا توانییان پێوەندی نێوان دوو پێشەواکەی (نەتەوە) تێك بدەن دوای ئەوەی سەرکەوتوو نەبوون لەوەستانی ڕاستەوخۆ بەرامبەری.. بەلاّم دوای کوشتنی

ماڵکۆڵم هەوڵی پێك دادانی دوو ڕێکخراوەکە بەهۆی کوشتنەکە سەری نەگرت و هەردوو ڕێکخراوەکە پێوەندی نێوانیان چاککرد.

ماڵکۆڵم زۆری دەبیست لەموسڵمانانی تر، ئەوانەی دەهاتنە ئەمریکا یان لەوێدا دەژیان، لەبارەی ئیسلامی ڕاستەقینەوە "ئەگەر ئیسلامی ڕاستەقینە بناسی لێی تێ دەگەیی و وەریدەگری".

"کەقسەکانیانم دەبیست، من کە قوتابی ئێلیجا موحەممەدم هەستم دەکرد وەك قژم ڕاوەستێ".

دواییش لەخۆی پرسی بۆ هێندە دوو دڵە لەوەی ئیسلام باشتر بناسێ، ئەمەی بە والاس وت ئەویش پشتگیریی کرد، بڕیاری دا حەج بکات و (ئێلڵا)ی خوشکیشی ئەو مەسرەفەی حەج کردنەی بۆ خۆی کۆیکردبووەوە دای بەو.

لە (قاهیرە)دا –پێشی چوونی بۆ حیجاز– زانی کێشەی ڕەنگ لەوێدا نییە، لای سەیر بوو "وەك چۆن لەبەندیخانەوە هاتبێتمە دەرەوە". کێشەی ڕەنگ بەزۆری لەئەمەریکادا هەیە، لای پێشەوای "ئازادی" لەجیهاندا.

ماڵکۆڵم لە (میسر) و (سعوودیە)دا لەلایەن کەسانی ئاسایی و لەلایەن دوو لێپرسراوی سعوودییەوە بەخێرهاتنی گەرمی کرا [44]، ئەوان لەچاو ماڵکۆڵم پێستسپی بوون، ماڵکۆڵم لەوێشدا ڕەگەزپەرستی و کێشەی ڕەنگی بۆ خەڵکی ڕوون کردەوە، ئەمانەو باری نامرۆڤانەی ژیانی ڕەشەکان لەئەمریکادا خەفەتی دەدایە گوێگرانی.

دیمەنی حەج زۆر کاریگەر بوو، دەیان هەزار کەس لەهەموو ڕەنگ و ڕەگەزو نەتەوەو وڵاتەوە بەدەوری "کەعبە"دا دەخولانەوە، خودا یەکەو مرۆڤایەتی یەکە، ڕژێم و بیروباوەڕەکانی تاریکستانیش دوو بەرەکی ناو مرۆڤایەتیی و دوژمنایەتی دێننە بەرهەم. ئەو برایەتییەش کە ئیسلام کاتی حەج پیشانی دەدات لەکاتێکە ئیسلام لەوڵاتانی خۆیدا نامۆیەو تەنها بەرماوەیەکە لەدڵی میللەتاندا ماوەتەوە ئەی دەبێ ئەو ڕۆژەی ببێتە یاساو فەرمانڕەوای جیهان، مرۆڤایەتی چەند ئاسوودە بێ و برا بگەڕێتەوە لای برای خۆی؟

کــــوژران

کاتێك ماڵکۆڵم لەدەرەوەی ئەمریکادا بوو ڕاپەڕینی "هاوینی دوورو درێژو سووتێنەر" لە (هارڵم)ی نیویۆرك و چەند شارێکی تر ڕووی دابوو، (یانەی تفەنگی سووك) دۆزرایەوە کە ماڵکۆڵم دوانزە ساڵ بوو

[44] ڕژێمەکانی ئاسیاو ئەفەریقا ئەوەندەی جەماوەر دڵگەرمی کێشەی ڕەشەکان نەبوون بۆیە سەردانەکانی ئێلیجا و ماڵکۆڵم بێ سوودێکی عەمەلی بوون. لەکاتی نامەی ئێلیجا بۆ دیکتاتۆری میسر جەمال عبدولناصرو کاتی سەردانی ماڵکۆڵم دیکتاتۆر لەبەندیخانەو قەسابخانە ناودارەکانیدا سەگەکانی بەر دەدایە موسڵمانەکان، بەڵکو دەتوانین بڵێین دیکتاتۆر ناڕەحەت بوو بەو "برایانەی ڕۆژئاوا کەلە بیرتان کردوون" چونکە لەو کاتەی توانیبووی دەنگی ئیسلام لەمیسردا بخنکێنێ موسڵمانی بۆ پەیدا بوو لەوڵاتی تر.. ئەمەیە ئیسلام لەهەر کوێیەك دەنگی کپ بکرێ لەشوێنی تردا سەربەرز دەکاتەوە " وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ""" الصف: ٨"

دایمەزراندبوو، هەروەها "برایانی خوێن" کەوتبوونە خەباتی چەکدارو وترابوو سەر بە ماڵکۆڵمن، لەبەرئەمە ڕۆژنامەگەریی سپییەکان ماڵکۆڵمی کردبووە هێمای شۆڕش و کاری توندوتیژیی ڕەشپێستەکانی ئەمریکا.

ماڵکۆڵم جارێکی تر چووە دەرەوەو سەرۆك و لیێرسراوانی زۆری ئەفەریقی و ئاسیایی بینی، دوای چوار مانگیش لە شوباتی ١٩٦٥دا گەڕایەوە ئەمریکا.

سیخوڕان هەمیشە بەدوایەوە بوون، جارێکیان ئارامی نەماو بەکابرایەکی وت کە تۆ سیخوڕی موخابەراتی مەرکەزی C.I.A و نووسینگەی توێژینەوەی فیدراڵی F.B.I ئەویش قسەی ناشیرینی پێ وت وەك: دوژمنی ئەمریکا، تێکدەر.. کاتێکیش لەقاهیرەدا بوو دەرمانخوارد کرا، کە ویستیشی سەر لە فەڕەنسا بداتەوە بۆ قسەکردن لەکۆنگرەی قوتابیانی ئەفەریقی حکومەتی فەڕەنسی ڕێگەی پێ نەدا وتارەکەی بلێ بەڵکو تەنانەت ڕێگەی نەدا لەفەڕەنسادا "فەڕەنسای ئازادی!" بمێنێتەوە، لەوێشەوە چووە بەریتانیا.

لە ١٣ی شوباتی ١٩٦٥دا گەڕایەوە نیویۆرك، ڕۆژێکیشی پێ نەچووبوو بۆمبایەکی مۆلۆتۆڤ[٤٥] خرایە خانووەکەی کاتێك کە لەگەڵ ژن و منداڵەکانیدا نووستبوون و خانووەکەی سووتا.

لەسەرەتادا ماڵکۆڵم تۆمەتی خستە پاڵ (نەتەوە) بەڵام دوایی کەوتە گومانەوە، ڕۆژێك پێش کوشتنی بە "ئەلێکس هالی" نووسەری یاداشتەکانی وت کەوا چەند بیر لەکارەکەی حکومەتی فەڕەنسا دەکاتەوە ئەوەندە بیر دەکاتەوە کە (نەتەوە) بەسووتاندنی ماڵەکەی تاوانبار نەکات، ڕۆژی دواییش (واتە ڕۆژی کوژرانی) لای چەند کەسێك دیسان تاوانەکەی لەسەر (نەتەوە) لابرد، ئەو گومانی لە دەسەڵاتێك هەبوو کەلە (نەتەوە) گەورەتر بوو[٤٦].

ماڵکۆڵم زووتر دەیزانی کە ناگاتە تەمەنی پیرێتی، ماوەیەك پێش کوژرانی هەستی بە نزیك بوونەوی کۆتایی ژیانی دەکرد:

"هەموو ڕۆژێك خەبەرم دەبێتەوەو دەزانم ڕۆژێکی تـرم دەسـتکەوت، وەکـو مردووەیـەك لەمۆڵەتدا.. دەژیم".

ڕۆژی یەك شەممەی ٢١ی شوباتی ١٩٦٥ بوو کە چووە هۆڵێکی سەما لە هارلم دا –کەهەروا بۆ کۆبوونەوەو وتار بەکار دێت چاوەڕێی چەند میوانێکی دەکرد بەڵام کەدیار نەبوون کۆڕەکەی دەست پێ کرد. (بنجامین ئێکس) نیو سەعات قسەی کرد ئینجا ماڵکۆڵم هەڵساو سڵاوی لێ کردن: السلام علیکم برایان خوشکان، هەندێك وەڵامیان دایەوە: وعلیکم السلام.

لەو کاتەدا دەنگەدەنگ بەرز بووەوەو هەندێك کەس پێکاچوون، ماڵکۆڵمیش ویستی هێمنیان بکاتەوە بەڵام لەلایەکی تری هۆڵەکەوە تەقەی لێ کرا.. بەقسەی ئافرەتێکیش تەقەکەران سێ کەس بوون.. زیاد لە ١٥ فیشەکی بەرکەوت، پۆلیسێکیش کابرایەکی گرت.

---

[٤٥] بۆمبایەکی سووتێنەرەو بریتییە لە شووشەیەکی پڕ لە بەنزین یان بەنزین و قیر ی تێ دەکرێ.

[٤٦] بەڵام نووسەرێك لە ئینسکلۆپیدیای بەریتانی ئەم قسەیەی ماڵکۆڵم نانووسێ..ئایا بۆ ئەوەی (نەتەوە) تاوانبار بکرێ؟
Encyclopaedia Britannica, Micropaedia, Ready Reference and Index, VI, p.530

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

کابرای گیراو، (تالماجا هایەر) دانی بەوەدا نا کە "کەسێك" ئەوو کەسانی تری بەکرێ گرت بۆ کوشتنی ماڵکۆڵم، نەیووت کێن بەلاَم هەرئەوەندەی وت کەسیان موسڵمان نەبوون، دادگاش گوێی نەدایە ئەم قسانەو هەر حوکمی ئەو دوو موسڵمانەی دا کە لەگەڵ (هایەر)دا گیرابوون وەك چۆن ویستبێتی بە زۆر (نەتەوە) تاوانبار بکات.

ئەمە بوو ماڵکۆڵم ئێکس

دوای مردنی ئێلیجا (نەتەوە) هاتە سەر بیروباوەڕی ماڵکۆڵم، ڕێبازەکەی ماڵکۆڵم سەرکەوت، مزگەوتەکەی نیویۆرك بووە (مزگەوتی ماڵکۆڵم ئێکس)، بووە شایەتی خەبات و قوربانیدانی بێدارکەرەوەیەکی گەلان.

جیمس شاباز –سکرتێری تایبەتی ماڵکۆڵم– دەڵێ:

"دڕکێك بوو لەپێی دەزگایەکی گەورەی دەسەلاَتدار کەبڕیاری دابوو دژی گەلە غەیرە سپییەکانی تری ئاسیا بجەنگێ"

ماڵکۆڵم ناونرابوو "ڕەشی تووڕەی ژمارە یەك"، هەقیشی بوو تووڕە ببێ، کاتی خۆی کوشتەی دەستی کۆمەڵگەی ئەمەریکی بوو، گەلەکەی خەسێنرابوو.. کاتێکیش زانی کەوا "تووڕەبوون هەندێك جار کوێرە" تووڕەییەکەی دژی دەسەلاَتدارانی ئەمریکا وەکو خۆی مایەوە، دوای چوون بۆ حەج و فرێدانی بەرگی "ڕەش پەرستی".. "کۆمەڵگەی ئەمەریکی لەجاران زیاتر ڕەفز دەکرد، بەلاَم ئەم جارە بەشێوەیەکی تر".

لەو بڕوایەدا نەبوو بتوانرێ کۆمەڵگەی ئەمریکی چاك بکرێ، پێویست بوو "شۆڕشی تیدا بەرپا بکرێ". ماڵکۆڵمی "ئومەمی و نەیاری سەرمایەداری و ئیمپریالیزم ببووە مەترسییەکی گەورە.. دەبوایە بەهەر نرخێك بووایە بکوژرایە".

دیاربوو بڕیارەکە لە F.B.I و C.I.A وە دەرچووبوو ماڵکۆڵمیش نەلەوان و نەلە مردن نەدەترساو لەوکاتەوە باوکیان کوشت تا ئەوکاتەی کاری قەدەغەی دەکرد تا کاتی موسڵمانبوونی ژیانی پڕ مەترسی بوو، لەو بڕوایەدا نەبوو زۆر بژی.

ماڵکۆڵم خۆشەویستی ڕەشان بوو، بەتایبەتی هەژاران و هونەرمەندان.

هونەرمەندێکی ناموسڵمان دەیوت:

"ماڵکۆڵم قەد خیانەتمان لێ ناکات.. خیانەتی زۆرمان لێ کراوە"

هونەرمەندێکی تر:

"زۆر ڕەش هەن لەگەڵ بیرو باوەڕەکانیدا نین بەلاَم هەموویان دەزانن ئەو پیاو بوو، سپییەکان کەسیان ناوێ بیریان بخاتەوە کە پیاون بەلاَم ئێمە دەمانەوێ.. ئەو فێری کردین (..) وتی: ئێوە چۆکتان داداوە، هەڵسن و پاڵەپەستۆ بکەن..".

ماڵکۆڵم ترسی خستبووە دڵی دوژمنەکانی، ڕۆژنامەگەرێکی سپی دەڵێ:

ZAGROS WEBSITE www.zagros.org www.zagros.ws پێگەی زاگرۆس

"تا ئێستا كەس ڕق‌و ترسی نەخستۆتە دڵی مرۆڤی سپیپێست ئــەوەندەی ئـەو چونكـە مرۆڤی سپیپێست دەیزانی مـاڵكۆڵم نەدەكڕدرا".

ژنی ڕۆژنامەنووسەكە دوای دانیشتنێك‌و چا خواردنەوەیەك لەگەڵ ماڵكۆڵمدا بە مێردەكەی وت:

"وای لیَ كردم هەست بكەم لەگەڵ پڵنگێكی ڕەشدا چام خواردبێ".

ڕاستە:

پڵنگێكی ڕەش بوو.. ئەگەر ببینی چۆن زەردەخەنەكەی هەموو دانەكانی دەردەخات دەڵێی: چەند منداڵێكی دڵپاك‌و بێ وەیە! نازانی دەوڵەتێكی تۆقاندبوو:

ڕاستە: پڵنگێكی ڕەش بوو:

ئەوكەسەی هاواری دەكرد: ئەو ڕەشەی دەتانناسی مرد.

ئەو كەسەی بەرەو ڕووی گەورەترین دەسەڵات وەستا..

هەڵگری پەیامی ڕاپەڕینی گەلانی ستەملێكراو..

هەڵگری دوو هێزە گەورەكە:

شۆڕش‌و برایەتی..

ماڵكۆڵم ئێكس.